

Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava

Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Sandu Ștefan Antonio

Copyright Antonio Sandu

Copyright Unversitatea Ștefan cel Mare din Suceava

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Suport de curs elaborat în cadrul proiectului „etică și integritate academică de excepție în cercetarea științifică și actul didactic”; implementator: Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, cu sprijin financiar din partea FDI2018, Domeniul 5, Îmbunătățirea calității activității didactice, inclusiv a respectării deontologiei și eticii academice. Cod proiect: CNFIS-FDI-2018-0545.

O serie dintre informațiile prezentate în acest capitol sunt în curs de publicare în limba engleză în volumul colectiv *Ethics in Research, Practice and Innovation* (coord.: A. Sandu, A. Frunză, E. Unguru), Editura IGI Global, SUA, în articolul intitulat *From the Ethics of the Project of Research to the Ethical Communication of Science. Particularities in the Social and Humanistic Fields* sau au fost prezentate parțial în Sandu, Antonio (2011). *Proiectul de cercetare în științele sociale. Jurnalul de studii juridice*, număr suplimentar, decembrie 2011, precum și în Sandu, Antonio (2012). *Metode de cercetare în știința comunicării. Curs universitar*. Editura Lumen.

Reproducerea unor idei exprimate anterior de autorii capitolului a fost semnalizată corespunzător prin citare, iar reproducerea unor fragmente scurte din articolele originale a fost realizată cu acordul editorului.

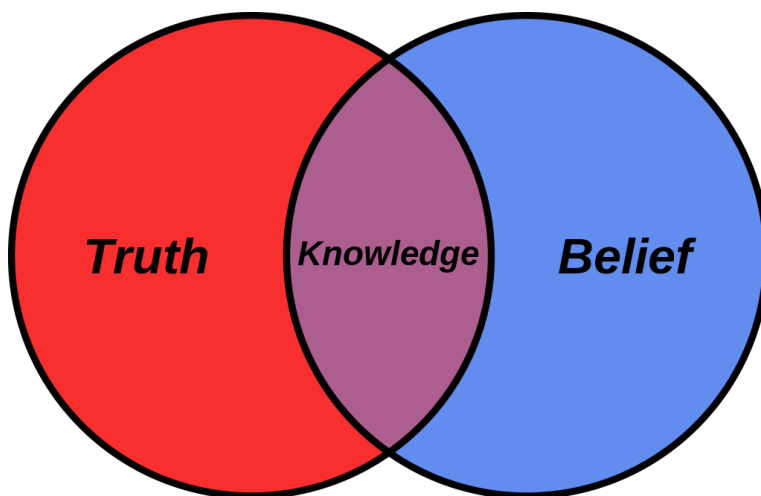
Tehnoredactare, editare, machetare și design copertă: Roxana Stratulat
(redactor Editura LUMEN)

Cuprins

Cuprins.....	3
Introducere	5
Principii etice generale în cercetare	6
Proiectul de cercetare. Perspective etice	11
Elementele proiectului de cercetare și implicațiile etice ale cercetării.....	13
Fezabilitate și provocare	15
Planificarea proiectului.....	16
Finanțarea proiectului.....	21
Componentele proiectului de cercetare	24
Review de literatură	24
Raționalitatea cercetării	28
Perspective etice asupra metodologiei de cercetare în domeniul socio-uman	29
Metode de analiză a datelor.....	31
Reflecții asupra caracterului etic al propunerii de cercetare.....	39
ANEXE.....	41
Model de propunere spre evaluare etică a proiectului de cercetare.....	41
Model de proiect de cercetare. Analiza aplicativă a dimensiunilor etice ale proiectului de cercetare	48
Sugestii de eseuri și teme de studiu	63
Bibliografie recomandată participanților la curs	63
Documente multimedia recomandate.....	64
Index de termeni în domeniul eticii proiectului de cercetare.....	65

Introducere

Conduita incorectă în cercetare poate avea la bază o fraudă deliberată, dar și erori oneste, de care cercetătorul nu a fost conștient, sau practici discutabile în cercetare, printre care cele mai frecvente sunt publicarea unor lucrări de slabă calitate, neglijență și superficialitate în proiectarea și desfășurarea cercetării, în folosirea procedurilor de cercetare, în elaborarea aparatului critic și în citarea surselor, erori necorectate etc.

Sursă imagine: Wikipedia. Etichetată cu permisiune de reutilizare de către Google Images.

Etica cercetării se bazează pe o serie de principii, dintre care cele mai semnificative sunt reprezentate de onestitatea obținerii și prezentării rezultatelor, nonvătămarea subiecților umani, respectarea autonomiei subiecților și principiul beneficienței.

În cadrul științific, teoriile existente, care au un număr ridicat de adepți, vor avea tendința de a fi instituite ca un mainstream și apoi, utilizând instrumentul „controlului colegial” sau al evaluării colegiale, de a dicta asupra rezultatelor, nu doar asupra metodei. Metodologia însăși face parte din corpusul teoretic al unei paradigme, ca atare controlul metodologic instituie un control al temelor cercetării și, implicit, asupra rezultatelor, raționalizând ce este și ce nu este științific. Adevărul științific capătă caracterul unui construct social. Fiind o mediere a interpretărilor, adevărul științific trebuie supus unui control etic. Care este însă atitudinea etică recomandabilă, într-un univers științific care se constituie tot mai mult din „semnificații” decât din „cunoaștere sistematică”? Aceeași dilemă etică coexistă în toate domeniile în care alteritatea nu mai funcționează ca limită. Elementele de etică afirmativă, punând accentul pe valoarea „intersubiectivității” (Sandu, 2009).

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Principii etice generale în cercetare

În majoritatea codurilor etice referitoare la cercetare și inovare sunt formulate o serie de principii cu valoare universală, care ar trebui să stea la baza oricărui proiect de cercetare, atât în faza sa de elaborare, cât și în cea de derulare și de comunicare a rezultatelor.

Ethics, Right, Wrong, Ethical, Moral.

Sursa: Pixabay. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Prezentăm în cele ce urmează o serie de **principii etice ale cercetării și inovării responsabile**, sintetizate și adaptate de noi după Resnik (2015) și respectiv Shamoo și Resnik (2015):

Onestitatea

Onestitatea include o serie de comportamente dezirabile – afirmative -, raportarea corectă a rezultatelor și a metodelor, tehnicilor și procedeele utilizate în obținerea rezultatelor, dar și limitative –care elimină comportamentele indezirabile -, cum ar fi abținerea de la fabricarea sau falsificarea datelor și de la prezentarea insuficientă a acestora sau a unora dintre ele, lipsa unui comportament înșelător la adresa colegilor, finanțatorilor și sponsorilor, participanților la cercetare – cu excepția cazului când acest comportament este necesar în scopul cercetării, caz în care este necesar un aviz din partea unei comisii de etică a cercetării - și a publicului;

Obiectivitatea

Obiectivitatea, care se obține prin evitarea erorilor – intenționate - în designul cercetării, analiza și/sau interpretarea datelor, planificarea și elaborarea proiectului de cercetare, peer review, evitarea situațiilor de auto-dezamăgire în procesul de cercetare, sinceritate în analiza și divulgarea eventualelor interese particulare inclusive de natură financiară ce ar putea afecta cercetarea; o altă încălcare, de cele mai multe ori involuntară, a obiectivității este partizanatul ideologic, religios, politic sau de orice natură, în cadrul cercetării; o serie de cercetători debutanți formulează, de pildă, obiective de genul: doresc să demonstrez importanța unei anume practici sociale, spre exemplu, în creșterea calității vieții unei categorii de subiecți, când indicat ar fi prin cercetare să urmărim să evaluăm importanța respectivei practice; diferența este că atunci când îți propui să demonstrezi ceva, nu te orientezi cu

neutralitate epistemică față de subiect, ci cu partizanat; este posibil, dacă cercetătorul este onest, să apară inclusiv rezultate contrare celor așteptate, care să fie în mod corect făcute public, cercetarea rămânând onestă; dar din perspectiva obiectivității, ideea de neutralitate epistemică, deși imposibil să fie totală, așa cum am dezvoltat anterior, conduce la un comportament mai prudent în cercetare, care are șanse să captureze mai multe laturi ale fenomenului social și, implicit, să le explicitizeze și să le includă în teoria rezultată, atunci când scopul unei cercetări este evident partizanatul, șansa unei conduite neetice este crescută, valoarea socială a ideii ce se dorește demonstrată științific putând depăși pentru (pseudo)cercetătorul în cauză valoarea obiectivității științifice a cercetării;

Integritatea academică

Integritatea academică, exercitată prin sinceritate și consecvență în bunele practici, respectarea promisiunilor și a angajamentelor luate, inclusiv a termenelor și a proiectului de derulare a cercetării, abținerea de la comportamente neoneste chiar și atunci când acestea ar putea aduce beneficii de natură materială socială sau profesională; evitarea sistematică a publicării în jurnale cunoscute pentru exigența procesului de peer review și preferința pentru acele jurnale care au o rată mică de refuzuri la publicare – eventual în așa-zisele *predatory journals*, care falsifică în parte sau în totalitate rezultatul procesului de peer review - poate constitui, atunci când scopul acestei acțiuni este obținerea unor credite academice nemeritate, o lipsă de integritate; acest lucru este valabil chiar și atunci când articolele respective se dovedesc a fi de valoare științifică reală; fenomenul se petrece din cauza dorinței de publicare rapidă sau a neîncrederii în valoarea propriilor cercetări; în general, însă, lipsa de integritate este corelată cu publicarea unor articole pretinse ca fiind științifice, dar care nu prezintă rezultatele unor cercetări efective sau sinteze documentate de literatura în domeniu; de cele mai multe ori, respectivele publicații sunt simple repovestiri ale unor teorii, mai mult sau mai puțin documentate, fără relevanță teoretică sau practică;

Exigența în cercetare

Exigența în cercetare se manifestă prin atenția la propriile erori, examinarea critică a propriilor lucrări, precum și celor ale colegilor; tot în această cerință a unei bune cercetări se înscrie necesitatea unui bun management al cercetării, evidențierea și înregistrarea atentă a activităților de cercetare, a datelor culese, a corespondenței putate cu finanțatorul, cu editorii etc.;

Deschiderea

Deschiderea, pentru împărtășirea ideilor și rezultatelor, inclusiv prin acceptarea publicării în sistem *open acces*, acceptarea criticilor și a opiniilor diferite.

Respectul pentru proprietatea intelectuală

Respectul pentru proprietatea intelectuală, incluzând aici, dar fără a se limita la acestea, abținerea de la plagiat sau autoplajiat, utilizarea unui autor fantomă care să elaboreze lucrarea în locul autorilor declarați (*ghost writing*), eliminarea sau includerea nejustificată a unui autor din lista de autori, abținerea de la utilizarea unor surse

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

nepublicate sau măcar citarea acestora în limitele posibilităților, abținerea de la utilizarea unor date sau metode ale altor cercetători, nepublicate, care ar duce la confuzia cu privire la prioritatea științifică asupra respectivelor date și metode, includerea în acknowledgement a contributorilor care nu se califică pentru a fi autori;

Menținerea confidențialității asupra datelor cercetării

Menținerea confidențialității asupra datelor cercetării, până la momentul publicării, cu privire la identitatea participanților sau a instituțiilor; confidențialitatea ar trebui să fie menținută într-o manieră care să nu contravină ordinii publice;

Respectarea drepturilor participanților la cercetare

Respectarea drepturilor participanților la cercetare, inclusiv cel de a se retrage din cercetare în orice moment, și obligația cercetătorului de a obține consimțământul informat de la toți participanții la cercetare.

Publicarea responsabilă

Publicarea responsabilă, prin evitarea publicării multiple nejustificate, a autoplagiatului și a publicării exclusive în scopul obținerii de către autor de credit academic, a unor lucrări care nu contribuie prin nimic la avansul cunoașterii în domeniu;

Mentoratul

Mentoratul responsabil al studenților și tinerilor cercetători, incluzând aici ghidarea acestora pentru a-și dezvolta propria creativitate științifică; coordonatorul, în calitatea sa de mentor, are obligația de a explica tinerilor cercetători și de a le insufla respectul față de principiile eticii cercetării și față de cerințele epistemologice ale domeniului.

Alte principii etice în cercetare sunt:

Respectul față de colegi

Respectul față de colegi este rezultatul înțelegerii științei ca o practică de natură colaborativă, respectul și corectitudinea față de colegi fiind o obligație inclusivă - dar nu numai - în momentul elaborării unor peer-review-uri sau a altor forme de evaluare, atunci când sunt implicate într-o competiție etc.

Responsabilitatea socială

Responsabilitatea socială a cercetătorului și a instituției de cercetare reprezintă orientarea cercetării spre scopuri benefice societății, care să promoveze binele public și să evite ca prin cercetare să se lezeze persoane sau categorii de persoane, prin participarea acestora la cercetare sau prin transpunerea rezultatelor cercetării în tehnologie. Evaluarea etică a tehnologiilor, realizată prin intermediul comisiilor de etică a cercetării, are rolul de a limita cercetările în domenii în care apariția unor tehnologii poate genera efecte nefaste pentru societate. Responsabilitatea socială a cercetătorului și a instituției de cercetare este exercitată prin proiectarea și desfășurarea unor cercetări care să poată avea - cel puțin la nivel teoretic -

aplicabilitate practică și abținerea de la cheltuirea resurselor destinate cercetării pe proiecte de cercetare a căror utilitate socială este îndoielnică. Lipsa utilității sociale a cercetărilor, atunci când nu sunt transferate în producție prin intermediul inovațiilor tehnologice, poate genera o responsabilitate scăzută a cercetătorului față de rezultatele muncii sale, pe care o vede utilă doar în propriul beneficiu academic, ceea ce îl poate determina să apeleze la practici științifice lipsite de onestitate. Cel puțin în domeniul socio-uman, multe dintre cercetările efectuate, rămân fără aplicabilitate, chiar dacă rezultatele cercetării în sine au potențial transformator pentru societate. Această situație apare ca urmare a ineficienței promovării științei și incoerenței politicilor de transfer tehnologic, a lipsei preocupării autorilor însșiși pentru valoarea aplicativă a cercetării și utilizarea în practică a acesteia, a interesului exclusiv pentru publicarea în reviste cu factor de citare ridicat, importante pentru comunitatea științifică, dar puțin accesibile comunității practicienilor, a dezinteresului cercetătorului față de valoarea socială a opere sale, acesta fiind preocupat exclusiv de valoarea sa științifică sau de promovarea sa academică.

Non-discriminarea

Non-discriminarea se referă atât la nivelul comunității academice, cât și a participanților la cercetare. La nivelul comunității academice, practicile discriminatorii pot fi bazate pe gen, rasă, etnie, precum și orice alte criterii care nu au în vedere competența și integritatea persoanei. În practica editorială, de exemplu, pot apărea situații de respingere la publicare a unei lucrări chiar fără a fi analizată în sistem peer review, pe motivul că autorii provin din spații culturale și științifice în care productivitatea științifică este percepută – de cele mai multe ori pe baza unor prejudecăți – ca fiind de o calitate mai scăzută. Astfel de refuzuri pot apărea în mod corect atunci când au la bază existența în cuprinsul lucrării a erorilor, de natură metodologică sau teoretică, independente de originea etnică a cercetătorului, dar și când competențele de comunicare ale autorului în limba de publicare a jurnalului sunt insuficiente, textul conținând greșeli de gramatică sau exprimare. Respingerea lucrării pe criteriul deficiențelor de limbă engleză nu poate fi considerată discriminatorie, întrucât publicația în cauză a asigurat egalitatea de șanse, calitatea textului fiind motivul răspunsului și nu originea etnică a autorului. De asemenea, nu poate fi considerat discriminare refuzul la publicare a unei lucrări din sfera științelor sociale și a umanităților a unor lucrări cu specific regional diferit de cel de care sunt interesați majoritatea cititorilor respectivului jurnal.

Competența profesională

Competența profesională, ca standard etic, impune cercetătorilor pregătirea profesională continuă și îmbunătățirea propriei expertize în respectivul domeniu, dar și în domenii științifice conexe, atunci când acest lucru este necesar pentru buna desfășurare a cercetării. Principiul competenței profesionale solicită, de asemenea, cercetătorului să se preocupe de dezvoltarea domeniului științific în care activează, promovându-l la nivel național și internațional, inclusiv prin manifestarea unui interes deosebit pentru calitatea actului didactic și de formare a viitorilor specialiști și cercetători.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Principiul legalității

Principiul legalității impune cercetătorului cunoașterea și aplicarea cadrului normativ în vigoare pentru respectivul domeniu de cercetare. Vorbim aici atât de legislația specifică educației și cercetării, cât și de legislația particulară din diverse domenii sociale, economice etc. Interdicția efectuării cercetărilor într-un anumit domeniu, cum mar fi clonarea umană, nu trebuie încălcată în cadrul unor cercetări sub motivul importanței științifice sau sociale a temei de cercetare. În opinia noastră, rezultatele unor cercetări efectuate ilegal sau cu nerespectarea regulilor de etică a cercetării pe subiecți umani nu ar trebui acceptate de comunitatea științifică și refuzate la publicare de jurnale, chiar dacă cercetările respective s-au realizat în zone geografice unde cercetarea era permisă, mai ales aparținând unor țări în curs de dezvoltare sau care au un regim dictatorial ce manifestă o lipsă majoră de respect față de drepturile omului. Experimentele naziste pe deținuții din lagărele de concentrare au produs date care pot fi în sine valide și pot duce la crearea unor mijloace terapeutice importante, în domenii cum ar fi rezistența la durere, la hipotermie etc., date care în contextul respectării drepturilor omului în cercetare nu ar putea fi obținute. În literatura (Cohen, n.d.) de specialitate se discută despre acceptabilitatea etică a publicării datelor obținute de medicii naziști și utilizării acestora în cercetarea biomedicală contemporană. Opiniile exprimate variază de la respingerea absolută a publicării acestor date, datorită modului complet inuman în care au fost obținute, până la publicarea acestor date tocmai în onoarea victimelor holocaustului. În opinia noastră, refuzul de a se publica datele obținute ilegal, indiferent de presupusa valoare a acestora, arată consecvența comunității academice în respectarea legalității și adevărul necondiționat la valorile etice umaniste care stau la baza științei, alături de respectul pentru demnitatea umană, beneficiența și nonmaleficiența.

Protecția subiecților umani în cercetare

Protecția subiecților umani în cercetare implică maximizarea beneficiilor obținute în urma cercetării, prin eficientizarea proiectului de cercetare, respectul absolut pentru demnitatea ființei umane și a autonomiei acesteia, echitatea în obținerea de beneficii în urma cercetării, inclusiv prin promovarea accesului liber la articolele care prezintă rezultatele cercetării, reducerea riscurilor la care pot fi supuși subiecții umani participanți la cercetare, includerea în cercetare a participanților doar în baza formulării explicite concrete și voluntare a consimțământului informat, manifestarea grijii atunci când cercetarea implică participarea unor populații vulnerabile.

Grija față de animale

Grija față de animale, în cazul cercetărilor care implică realizarea unor experiențe pe animale de laborator, impune ca acestea să fie efectuate doar în limita necesară, evitându-se acele experimente a căror rezultat poate fi obținut pe o altă cale, chiar dacă mai costisitoare financiar, și respingându-se cercetările a căror design este greșit construit sau neclar, care nu justifică interesul legitim și valoarea științifică și practică deosebită. În cazul experiențelor pe animale, ar trebui evitate actele de cruzime față de acestea (Resnik, 2015).

Proiectul de cercetare. Perspective etice

Caracterul etic al scopului cercetării (Vicol & Astărăstoiaie, 2009) trebuie să rezulte încă din propunerea de cercetare, până la momentul final al prezentării rezultatelor. Cercetarea socială ar trebui să genereze o practică fie la nivelul politicilor și instituțiilor, fie la nivelul indivizilor, așa cum cercetările din domeniul științelor vieții sau ale naturii ar trebui să fie capabile să fie utilizate în elaborarea unei tehnologii. În general, știința modernă este considerată a fi liberă de valoarea axiologică, adică cunoașterea este scopul principal al cercetării și nu în mod necesar utilitatea practică a rezultatelor. Cu toate acestea, în momentul în care cercetarea implică subiecți umani, ea nu mai poate fi liberă de orice valoare practică, întrucât oamenii, dar nici animalele de laborator, nu pot fi supuși unor experiențe care să le preliciteze viața sau calitatea vieții subiecților, fără ca valoarea practică exprimată să nu fie considerată superioară riscurilor ce pot fi determinate. Caracterul etic are în vedere justificarea posibilităților practice ce vor rezulta din perspectiva binelui individual sau public.

Cercetarea în sine poate avea un scop non-etic mergând de la manipularea intenției de vot, spre exemplu prin intermediul sondajelor, până la instituirea unei alte ordini sociale, bazată - de exemplu - pe dreptatea distributivă în locul celei retributive. Scopul cercetării sociale nu poate să se limiteze la simpla cunoaștere a unui fenomen social, întrucât cunoașterea exercitată asupra acestui fenomen îl modifică în chiar procesul cunoașterii. Traseul pe care cercetarea îl va urma, dar și linia pe care fenomenul social se va dezvolta după finalizarea cercetării – mai ales în situațiile de tip cercetare – intervenție – constituie o potențialitate a construcției etice a cercetării, ce trebuie luată în calcul în momentul proiectării cercetării (Cojocaru, Sandu, 2011).

Valoarea cercetării reprezintă o dimensiune etică (Vicol & Astărăstoiaie, 2009) ce se analizează atât de propunătorul cercetării, cât și de comisia de etică chemată să evalueze acceptabilitatea etică a acesteia din perspectiva semnificației sociale a rezultatelor și a potențialității de progres social în urma finalizării cercetării. În ceea ce privește designul cercetării, acesta trebuie să fie plauzibil, onestitatea fiind o valoare etică importantă în cercetarea socială.

Validitatea ridică și ea o problemă de etică corelată cu potențialul manipulator al cercetării sociale. Respectul autonomiei indivizilor participanți la cercetare ca valoare unanim acceptată este corelat cu utilizarea consimțământului informat (Ioan & Stângă, 2009).

Principiile generale de etică a cercetării sunt:

Principiul beneficienței

și anume: în urma cercetărilor trebuie să rezulte beneficii reale atât pentru participanții la cercetare – pe cât posibil –, cât și pentru societate, reflectând

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

obligăția etică de a maximiza beneficiile și a minimiza riscurile (Vicol & Astărăstoiaie, 2009);

Principiul non-vătămării

reprezintă obligația de a nu face rău prin practica cercetării nici subiecților implicați, dar nici altor categorii ce ar putea fi vătămăte prin posibile implementări ale rezultatelor cercetării (Vicol & Astărăstoiaie, 2009);

Principiul justiției distributive

sub forma distribuirii echitabile a riscurilor și beneficiilor cercetării (Ioan & Stângă, 2009);

Principiul confidențialității subiecților și protecției datelor

are în vedere nedivulgarea informațiilor cu privire la participanții la cercetare și caracterul anonim al informației în prelucrarea datelor (Ioan & Stângă, 2009).

Office of Research – Human Research.

Sursa: news.research.uci.edu. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Nonmaleficence.

Sursa: onlineverdieneen.info. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

PRINCIPLES OF ETHICS

AUTONOMY

BENEFACTANCE

NONMALEFACTANCE

JUSTICE

BeneFACTANCE Nursing and Ethics.

Sursa: online.husson.edu. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Elementele proiectului de cercetare și implicațiile etice ale cercetării

Proiectul de cercetare se elaborează pornind de la o idee centrală, care constituie scopul proiectului și care se poate transpune într-o întrebare de cercetare, a cărui răspuns nu este cunoscut. Scopul trebuie să fie legitim, cunoașterea să ducă la o valoare socială concretă și să poată fi efectuată cu riscuri minime pentru potențialii participanți. Există cercetări a căror scop nu presupune o cunoaștere valoroasă sau cel puțin utilă din punct de vedere social, situație în care, din punct de vedere etic, se ridică problema utilizării echitabile a resurselor – mai ales în cazul în care cercetarea este finanțată public – față de alte proiecte, al căror scop implică o utilitate socială mai mare. Acest principiu, însă, nu ar trebui să fie universal, cercetări a căror utilitate nu este evidentă de la început, de exemplu, cum sunt cele din domeniul filosofiei, a umanităților în general, aducând avantaje considerabile umanității, de exemplu prin dezvoltarea laturii axiologice, etice a cunoașterii.

Sursa:
homeguides.sfgate.com.
Etichetată pentru utilizare de
către Google Images.

Pornind de la principiul expus mai sus, al utilității imediate a științei, Administrația Trump a redus bugetul de cercetare pentru domeniul umanist (Mervis, 2017; „Trump's Budget Plan”, 2017), producând în opinia noastră un dezechilibru al cunoașterii între latura umanistă-axiologică și cea pragmatică-tehnologică. Odată cu formularea scopului cercetării, ar trebui de obicei să existe o presupuziție asupra a ceea ce ar putea fi răspunsul la întrebarea de cercetare. Presupuziția fundamentează teza cercetării și, în cazul în care aceasta poate fi formulată sub forma unor relații între variabile, ipoteza de cercetare.

Cercetarea poate fi una foarte restrânsă, orientată asupra unui obiect, sau extinsă, implicând corelații între diverse subiecte de cercetare. Subiectul de cercetare trebuie să fie clar și evident. Deși claritatea și evidența subiectului de cercetare

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

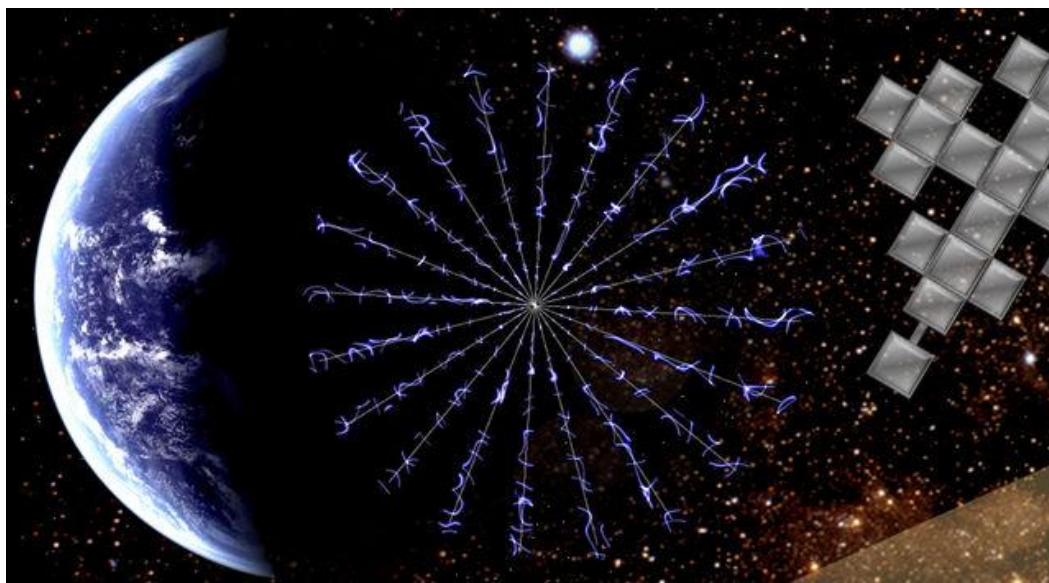
exprimă o cerință epistemologică, îi putem atribui o valoare etică, claritatea subiectului și a modului în care acesta este exprimat putând duce la o receptare corectă din partea publicului interesat, aducând astfel o valoare adăugată domeniului de cercetare, dar și la economisirea resurselor ce vor fi necesare în elaborarea cercetării.

Nevoia de claritate este corelată cu cea de subliniere a conținutului empiric al scopului de cercetare, venind să ghideze atât demersurile cercetătorului, cât și ale evaluatorilor proiectului de cercetare și, respectiv, ale beneficiarului final al cercetării.

Scopul unei cercetări fundamentale, cum este cea dintr-o teză de doctorat, ar fi de dorit să includă în primul rând obiective de natură teoretică, care să îmbunătățească corpusul domeniului și, în subsidiar, prin aplicarea inovațiilor teoretice, să se deschidă calea unor modificări la nivelul politicilor publice. Cercetarea aplicată, deși deosebit de importantă, are o vizibilitate internațională mult diminuată, spre deosebire de cea care își propune să atingă și scopuri teoretice, care să fie aplicată la nivel global și nu doar local. Prin modul de formulare a obiectivelor, multe lucrări de cercetare care prezintă situații concrete din anumite arii geografice își autolimitează posibilul public la decidenții naționali și, eventual, la profesioniștii din regiunea respectivă. Cercetarea cu impact regional este pe departe de a fi lipsită de valoarea în sine, ea putând duce la politici eficiente, adaptate specificului local, dar ar trebui comunicată prin publicare sau prezentată la conferințe cu specific local și, de preferință, în limba în care se realizează cercetarea. Doar atunci când rezultatele sunt extrapolabile pentru alte spații socio-culturale ar fi util să fie publicate în limbi de circulație internațională, în jurnale cu acces global.

Delimitarea scopului cercetării, prin specificarea clară de contribuții fundamentale sau aplicabile, face ca cercetătorul interesat să poată să selecteze ușor și rapid sursele care îi sunt utile, putând distinge cu ușurință între cercetările cu impact regional și pseudo-cercetările realizate doar pentru scopul de a publica și a obține astfel un credit academic, știut fiind că activitatea de publicare este absolut necesară în cariera unui cercetător sau cadru didactic universitar.

O altă dimensiune importantă a cercetării o reprezintă aplicarea rezultatelor provenite din cercetarea fundamentală în situații concrete, la rezolvarea unor probleme, la construirea unor tehnologii. Aceasta nu aduce neapărat o noutate în planul cunoașterii, ci o plus-valoare în cel al acțiunii.

NASA Selects Leading-Edge Technology.

Sursa: NASA Jet Propulsion Laboratory. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Fezabilitate și provocare

Cercetarea este recomandat să fie planificată în așa fel încât în mod realist să fie terminată în timpul și cu resursele proiectului. Fezabilitatea propunerii de cercetare este corelată atât cu justificarea sa în contextul rezultatelor deja existente în literatura de specialitate, cât și în raport cu disponibilitățile de timp, financiare și cu limita impusă de dimensiunea și experiența echipei de cercetători. De asemenea, întinderea cercetării trebuie corelată cu bugetul financiar și de timp aflat la dispoziția echipei de cercetare (Chapin, 2004). Etica alocării resurselor de cercetare vizează analiza fezabilității cercetării încă din etapa de propunere de cercetare, pentru a nu lăsa loc unor ambiguități ce se vor răsfrânge negativ asupra cercetării și fezabilității acestora. Cercetarea este recomandat să fie nu doar fezabilă, ci și provocatoare din punct de vedere intelectual, cu alte cuvinte rezultatele ei să stârnească interesul comunității științifice.

European Commission.

Sursa: Wikimedia Commons. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Sediul Comisiei Europene, instituția europeană care implementează programele de cercetare ale UE, inclusiv Horizon Europe.

Sursa: dw.com.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Caracterul provocator al cunoașterii nu trebuie confundat cu excepționalismul în alegerea temelor de cercetare. Spre exemplu, o critică adusă primului draft al programului Horizon-Europe 2020-2024 a fost aceea că în domeniul medical se investesc fonduri de cercetare pentru boli rare, cu incidență aproape zero în majoritatea țărilor europene și, practic, inaccesibile cercetătorilor pentru studiu- de exemplu, celor din estul Europei -, în timp maladii ce constituie probleme de sănătate serioase în țările respective – în exemplul nostru, bolile cardiovasculare - sunt ignorate, nefiind propus un buget în cadrul proiectului pentru acest tip de cercetări (Radu Iliescu, intervenție în cadrul conferinței – Programul Horizon-Europe desfășurat la Parlamentul României, 15 iunie 2018).

Planificarea proiectului

Etapa de organizare a proiectului implică identificarea literaturii de specialitate relevante, a obiectivelor de cercetare și a metodologiei prin care se va putea răspunde la respectivele obiective. Obiectivele de cercetare detaliază scopul cercetării, fiind astfel gândite ca împreună să răspundă cât mai complet scopului cercetării. Atunci când scopul este deosebit de vast, obiectivele particularizează modul în care scopul va fi realizat, arătând practic ce anume din scop va fi atins din prezenta cercetare, urmând ca restul să fie obiectul unor cercetări viitoare.

Obiectivele de cercetare pot fi formulate la modul afirmativ sau la modul interogativ, situații în care reprezintă întrebările de cercetare.

Un proiect planificat corespunzător va genera natural și logic propunerea de cercetare. Proiectarea cercetării își propune să ghideze desfășurarea cercetării și să dea evaluatorilor o idee clară asupra a ceea ce se dorește a fi cercetat și cum anume se va desfășura efectiv cercetarea. Planificarea reprezintă construcția unui drum între ceea ce deja se știe și ceea ce se urmărește a se cunoaște.

Research Ethics Committees (RECs-IRBs).

Sursa: SlideShare. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Propunerea de cercetare va trebui să includă o descriere cât mai detaliată a metodologiei, pentru ca evaluatorii să poată decide dacă metodele

utilizate pot duce sau nu la obținerea rezultatelor planificate în timpul derulării proiectului și cu resursele disponibile echipei de proiect.

În cazul în care cercetarea implică participarea unor subiecți umani, este de preferat să existe în cuprinsul proiectului de cercetare o reflecție etică cu privire la riscurile pe care și le asumă participanții, raportul risc-beneficii adus de cercetare și metodele de diminuare sau eliminare a riscurilor.

Înainte de implementare, proiectul de cercetare, împreună cu o descriere mai amplă a efectelor menționate, a riscurilor și beneficiilor, a modalității de obținere a consimțământului informat, va fi supus unei evaluări separate din partea unei comisii de etică (*Research ethics committee*), care va trebui să se pronunțe cu privire la utilitatea cercetării și beneficiile aduse de aceasta față de riscurile la care beneficiarii ar putea fi supuși.

Pentru a putea fi evaluat corect proiectul, cel puțin din perspectiva comisiei de etică, metodologia trebuie să fie cât mai clar evidențiată, incluzându-se instrumentele de cercetare, nu doar metodele și tehnicile ce vor fi utilizate.

Research Ethics.

Sursa: Stellenbosch University.
Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Instrumentele de cercetare, de tipul ghidul de interviu, ghidul de chestionar etc., particularizează pentru cercetarea respectivă metodologia standard expusă în proiectul inițial. Propunerea de proiect, atunci când este depusă spre evaluare în vederea unei posibile finanțări, trebuie să respecte indicațiile finanțatorului, inclusiv dimensiunile și formatul cercetării de finanțare, motiv pentru care o serie de elemente ale proiectului de cercetare ar putea fi parțial omise sau prezentate succint. Acestea însă vor trebui să fie explicitate separat în aplicația depusă către comisia de etică și vor trebui să existe în documentele proiectului.

Proiectul de cercetare trebuie să cuprindă o prezentare concisă și cuprinzătoare a cercetărilor din domeniu, incluzând și propriile

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

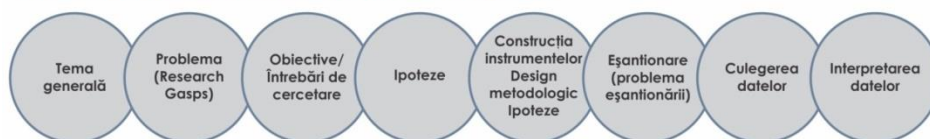
cercetări. Este necesar a fi prezentate diferitele abordări ale subiectului, precum și modul în care proiectul urmează să se raporteze la acestea.

Acolo unde există, sunt necesare prezentări ale propriilor rezultate și expertize în domeniul studiat.

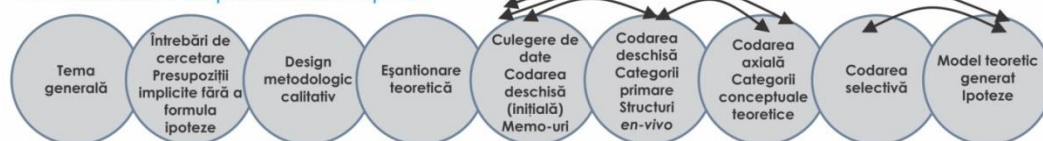
Designul proiectului va cuprinde informații cu privire la: materialele necesare pentru cercetare, subiecții care vor fi implicați în cercetare (eșantion), locuri în care se va realiza cercetarea, metodologii de colectare a datelor, controlul cercetării (validitate), limite, consecvență, coerență, metode de analiză a datelor și de interpretare a acestora.

Este importantă a fi descrisă semnificația și limitele proiectului. Din punctul de vedere al semnificației, va fi prezentat modul în care se va dezvolta cunoașterea științifică în aria de cercetare și cum se vor extinde frontierele cunoașterii prin cercetarea sa (Chapin, 2004: 64). Descrierea proiectului trebuie să cuprindă elemente de diseminare a rezultatelor cercetării și, de asemenea, să argumenteze calificarea cercetătorilor pentru a realiza proiectul.

Abordarea clasică a cercetării sociale

Abordarea exploratorie tip GT

Etapile proiectului de cercetare. Abordarea clasică vs. abordarea exploratory.

Concepția autorului. Preluare după Workshop-ul *Abordări calitative în cercetarea socialului. Teoria fundamentată pe date. Grounded Theory*, Universitatea din Oradea, Școala Doctorală de Sociologie, 2018.

Realizarea unui calendar de desfășurare a activităților proiectului ghidează cercetătorii în stabilirea limitelor cercetării și formularea unui plan specific de derulare a acestuia. Planificarea este un proces de stabilire a priorităților și de adecvare a acestora la întrebările de cercetare.

Înscrierea unei propuneri de cercetare trebuie să țină cont de adresabilitatea acesteia (Chapin, 2004: 61) din punct de vedere instituțional, fie că este vorba de un organism finanțator, comisia de evaluare a unei propuneri doctorale etc. Propunerea de cercetare va fi înaintată unor evaluatori, grupați într-un panel de consultanți, sau coordonatorilor de program.

Cercetarea științifică este, prin definiție, un proces de perfecționare continuă produs sub reciprocă supervizare colegială.

A supune atenției colegilor de domeniu de cercetare dintr-o cât mai largă sferă academică rezultatele unui demers științific maximizează șansele acestuia de a avea, pe de o parte, impact științific și, pe de altă parte, de a diminua riscurile unor erori metodologice.

Analiza în sistem colegial (*peer review*) nu este sub nicio formă o modalitate de cenzură aplicată textului științific, întrucât aceasta nu vizează în mod direct validitatea rezultatelor, ci validitatea demersului științific care a dus la atingerea acelor rezultate.

Creativitatea și inovativitatea științifică și tehnologică nu ar trebui să fie limitată la supunerea propriilor opinii atenției colegiale, ci dimpotrivă, eventualele sugestii venite de la *peer reviewer*-i pot, pentru lucrările cu adevărat de valoare, contribui la creșterea calității științifice a operei.

Supunerea lucrării la un proces de *peer review* nu ar trebui să fie niciodată condiționată de apartenența la *mainstream*-ul științific în domeniu, inovativitatea și inventivitatea fiind punctele forte ale cercetării științifice.

Evaluatorii pot acționa în maniera *double work* (*double blind peer-review*) – când evaluatorii nu cunosc proveniența proiectului de cercetare, iar autorii propunerii nu vor afla cine a făcut evaluarea - sau în maniera *blind peer-review* - în care doar propunătorii proiectului nu vor ști cine a făcut evaluarea propunerii de cercetare.

Dacă în evaluarea propunerilor de articole de publicare, cel mai utilizat sistem este cel *double work*, acesta se întâlnește mult mai rar în situația evaluării proiectelor de cercetare, deoarece componența echipei de cercetare este importantă pentru estimarea șanselor de reușită ale proiectului. Experiența anterioară a

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

directorului de proiect și a membrilor proiectului de cercetare este un element important, de care se ține seama în evaluarea propusă, deoarece o echipă experimentată are în principiu o credibilitate academică mai ridicată, evaluatorii acceptând mai ușor că respectiva echipă poate implementa mai facil propunerea de cercetare. În cazul unora dintre instituțiile finanțatoare, importanța experienței anterioare a directorului de departament, eventual a întregii echipe, poate merge până la 60% din punctajul total ce se poate acorda propunerii de cercetare. Acesta este cazul, de exemplu, a programului *Idei*, susținut Ministerul Cercetării și Inovării din România (UeFiscadi, n.d.). În cadrul acestui program, în unele componente ale sale experiența anterioară se justifică prin existența unui număr de publicații în circuitul științific principal (Web of Science), în reviste clasificate în quartilele 1 și 2.

pinia proprie a autorului

Ne exprimăm rezervele față de această interpretare cu privire la vizibilitatea internațională a cercetătorilor care formează echipa de proiect, cel puțin pentru domeniile Științele Sociale și Umaniste, din următoarele considerente:

- indicatorii scientometrici de tip factori de impact, *article influence scor* etc., deși măsoară vizibilitatea unei publicații și se poate considera că o publicație cu factor de impact mare va avea o selecție mai strictă a articolelor ce vor fi publicate, nu sunt întru totul relevanți pentru calitatea articolelor, în special ale celor ale cercetătorilor tineri; indicatorii scientometrici variază de la un an la altul pentru foarte multe reviste din domeniul Științelor Sociale, iar cercetătorul nu poate estima cu exactitate în momentul depunerii unui articol ce factor de impact și în ce quartilă se va afla revista respectivă în momentul publicării – știut fiind că în cazul multor reviste din cadrul circuitului principal, publicarea durează mai mult de un an de zile;
- estimarea vizibilității echipei de cercetare nu ar trebui să depășească 35-40% din punctajul ce se poate acorda proiectului, pentru ca cercetătorii debutanți să poată avea acces la finanțări din care să rezulte articole publicabile în circuitul principal;
- o cotare excesivă a importanței experienței și vizibilității cercetătorilor introduce dezechilibre de putere în interiorul comunității academice, stimulând comportamente neetice, cum ar fi ghost writing-ul, mai ales sub forma cooptării unor autori ce nu au neapărat o contribuție reală la redactarea articolelor/proiectului, dar au o bună poziționare academică și o largă vizibilitate științifică, cooptarea lor în echipă crescând șansele de acceptare a proiectului.

Panelul de consultanți este constituit din 5 până la 20 de cercetători cu expertiză și vizibilitate, care se reunesc periodic pentru a evalua proiectele cu depunere continuă sau reunită ad-hoc, în scopul evaluării propunerilor din cadrul unui anume apel (Chapin, 2004). Evaluatorii sunt selectați într-o bază de date aflată

la dispoziția finanțatorului, în baza unei potriviri între domeniul/domeniile de interes și domeniile de expertiză ale evaluatorilor.

Din punct de vedere etic, la selecția panelului de evaluatori ar trebui să fie evaluate eventualele conflicte de interes dintre evaluatori și membrii de proiect, inclusiv colaborări anterioare semnificative, mai ales care au avut un impact financiar asupra evaluatorului, dar și animozități sau ostilități dintre aceștia, ori proiecte de cercetare într-o arie foarte apropiată – care ar putea duce la respingerea proiectului din considerente de competiție și nu de valoare științifică sau chiar furt de idei.

Finanțarea proiectului

Finanțarea proiectului se realizează, de regulă prin granturi de cercetare, oferite la nivel național sau internațional sau prin contracte de cercetare, încheiate cu beneficiari publici sau privați. Proiectarea costurilor se realizează pentru a putea stabili viabilitatea proiectului și a surselor de finanțare. Se vor planifica costurile tehnice, aparatură, consultanță, utilizare infrastructură de cercetare, precum și cele necesare pentru resursa umană, de tipul salarii, diurne, deplasări, acces la baze de date, participarea la congrese și conferințe, taxe de publicare. În ceea ce privește taxele de publicare, acestea apar mai ales când se dorește publicarea cu acces deschis (*open acces*), articolul fiind accesibil online în mod gratuit pentru orice persoană interesată. În această situație, taxa de *open acces* acoperă integral cheltuielile editurii implicate de producerea și menținerea online a articolului. Politica de *open acces* este deosebit de importantă din punct de vedere etic, deoarece asigură echitatea accesului la cunoaștere și egalitatea de șanse a cercetătorilor. Uniunea Europeană are ca obiectiv, în cadrul programului Horizon Europa, publicarea tuturor rezultatelor prin acest program, în regim deschis, asigurând decontarea, între costurile eligibile, a taxelor de *open acces*. În funcție de aceste bugete se va proiecta dimensiunea cercetării, cu menținerea obiectivelor principale ale acestora.

YES: READING, DOWNLOADING,
COPYING, SHARING, STORING,
PRINTING, SEARCHING, LINKING,
CRAWLING **NO:** PLAGIARISM,
MISREPRESENTATION **OPTIONAL:**
COMMERCIAL RE-USE

OPEN **ACCESS**

Open access overview.

Sursa: Flickr. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Open Access PLoS.

Sursa: Wikipedia. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Din punct de vedere etic, atunci când se realizează o cercetare finanțată este foarte important să se cunoască eventualele opinii politice, culturale, religioase sau parti-pris-uri științifice pe care diverși finanțatori privați le pot avea.

Cercetarea la comandă poate fi viciată de intenția finanțatorului de a manipula opinia publică, prin intermediul unei cercetări care să prezinte rezultatele sale favorabile și să ignore rezultatele contrare. În cercetările biomedicale, de exemplu, o serie de companii farmaceutice finanțează studii care să evidențieze rezultatele utilizării unei anumite terapii medicamentoase. Cercetarea clinică ar trebui să arate atât poizibilele efectele benefice, cât și efectele adverse ale utilizării terapiei respective. Atunci când cercetătorii - la sugestia finanțatorului sau doar considerând că așa ar dori finanțatorul - evită să publice reacțiile adverse sau constituie vizarea unui experiment în așa manieră astfel încât rezultatele favorabile să fie minime, studiul poate fi considerat o fraudă științifică prin falsificarea rezultatelor.

O regulă importantă în ceea ce privește desfășurarea și finanțarea cercetării o reprezintă respectul pentru independența cercetătorului, a instituției de cercetare și a finanțatorului. Această independență trebuie afirmată față de orice posibile grupuri de interese economice, politico-ideologice, religioase.

Studiu de caz adaptat după cazurile prezentate pe site-ul Comitee of Publication Ethics (COPE)

Caz COPE 15-15 2015

Un jurnal al Instituției de Cercetare A, a cărui editor este membru al respectivei instituții primește spre publicare un articol al unor autori care lucrează în instituția B, de asemenea o organizație de cercetare, cu profil similar, din aceeași țară. La solicitarea reviewerilor, autorii sunt rugați să introducă o serie de clarificări referitoare la eficiența și consistența unor exporturi majore din respectiva țară, alături de informații rămase neclarificate referitoare la siguranța în muncă a lucrătorilor din respectivul domeniu industrial. Aceste completări sunt efectuate și articolul este publicat. Conducătorul Instituției de Cercetare B se adresează jurnalului, la câteva zile după publicarea articolului, cu solicitarea de a retrage articolul, întrucât modificările introduse nu au primit aprobarea Consiliului Științific al Instituției B și că respectivele corecturi includ erori cu care Comitetul Științific al Instituției B nu poate fi de acord. În comunicarea ulterioară s-a precizat că în fapt este vorba de opoziția finanțatorului -o agenție guvernamentală- care, în acord cu reprezentanții guvernului consideră că respectivele detalii pot avea un impact economic negativ asupra exporturilor

respectivei țări. În acord cu regulile COPE la care jurnalul a aderat anterior, retragerea unui articol poate fi efectuată atunci când o parte semnificativă a articolului conține date eronate, ceea ce nu este cazul în respectivul articol, unde în opinia editorilor jurnalului se justifică doar o erată din partea autorilor. Această erată, deși redactată, nu a fost niciodată trimisă spre publicare, deoarece, din informațiile primite de editorii jurnalului, finanțatorul a considerat și mai periculoasă pentru economia respectivei țări publicarea eratei, chiar decât situația originală. Finanțatorul, în calitate de agenție guvernamentală, a sugerat ca cele două instituții de cercetare să urmărească pe viitor ca astfel de situații să nu mai fie posibile. Managerul instituției A a acceptat în final inexistența erorilor științifice în articol.

În cazul supus de Jurnal evaluării Forumului COPE, aceștia au arătat că o serie de stakeholderi cheie (instituția de afiliere, și finanțatorul) au încercat să suprimă publicarea unor rezultate obținute corect, dar cu impact economic negativ, ceea ce consideră editorii, reprezintă o încălcare a eticii cercetării.

Sugestiile COPE

Forumul COPE identifică potențialul conflict de interese, dintre jurnal și instituția de afiliere, respectiv finanțatorul cercetării, ceea ce în opinia COPE subliniază dimensiunile nebănuite pe care conflictul de interese le poate lua. Forumul COPE sugerează editorului să și impună o serie clară de reguli și proceduri de natură etică, în așa fel încât să se poată preveni pe viitor astfel de situații. O astfel de sugestie este aceea ca jurnalele să solicite autorilor să declare nu doar sursa de finanțare a articolului, ci și rolul finanțatorului inclusiv în analiza și propunerea spre publicare a articolului. COPE subliniază că doar cercetătorii implicați în cercetare, în calitate de autori, ar trebui să fie îndreptățiți să prezinte și să interpreteze datele, fără o presiune de nici un fel din partea instituției de afiliere sau a finanțatorului, în ceea ce privește prezentarea și interpretarea datelor. De asemenea ar trebui să nu existe o imixtiune din partea acestora în decizia de publicare, și în alegerea jurnalului unde să se realizeze publicarea. Se recomandă de asemenea jurnalelor să adopte un model de bună practică care solicită ca fiecare autor să completeze un formular în care să declare potențialele conflicte de interese. Se recomandă publicarea unui editorial pe această temă, deoarece situații similare pot apărea, mai ales în jurnale naționale, din țări mai mici, cu o economie în curs de dezvoltare și cu un impact major al politicului asupra domeniului cercetării.

Sursa: <https://publicationethics.org/case/attempt-suppress-legitimate-scientific-results>

Componentele proiectului de cercetare

Review de literatură

Prezentarea literaturii de specialitate (*review*-ul de literatură) are ca scop configurarea contextului științific în care se încadrează întreaga cercetare. În cadrul acestei prezentări trebuie evidențiată zona în care este necesară aprofundarea cunoașterii, fiind prezentate informații despre modul în care este privită în literatura de specialitate problema abordată.

Un bun review de literatură nu abordează exhaustiv tematica cercetării, ci formulează o grilă de lectură a literaturii de specialitate. Aceasta este selectată și interpretată în corelație cu scopul cercetării curente, pentru a se putea ulterior analiza dacă rezultatele empirice sau propunerile teoretice sunt consonante cu literatura de specialitate sau propun modificarea de paradigmă, contrastând cu alte rezultate publicate anterior. Levy și Ellis (2006) arată că un review de literatură ar trebui să utilizeze informația din literatura de specialitate pentru a justifica o abordare particulară a temei de cercetare, modul de selectare a metodologiei, zonele unde sunt aduse elemente de noutate etc.

Un bun review de literatură construiește cadrele pentru noi acumulări științifice în domeniu. Levy și Ellis (2006) prezintă următoarele caracteristici ale review-ului de literatură:

- analiza realizată metodologic,
- selectarea și sintetizarea literaturii de calitate din domeniu,
- construcția unei baze solide de analiză, care să conducă la realizarea obiectivelor de cercetare,
- și clara demonstrație a locului cercetării curente în ansamblul cercetărilor în domeniu.

Reviu-ul de literatură reprezintă un proces de aplicare gradată a unor pași metodici de culegere, analiză, înțelegere, evaluare a aplicabilității, analiză și sinteză a literaturii de calitate convergente cu scopul cercetării, fără a fi exhaustivă, efectuată în scopul identificării locului cercetării în ansamblul cunoașterii din domeniu și a posibilității contribuției proprii la dezvoltarea cunoașterii.

Este deosebit de importantă includerea în review-ului de literatură a lucrărilor care au stat la baza propunerii de cercetare. În cazul în care proiectul dezvoltă o teorie, un punct de vedere propriu, diferit de a altor cercetători publicați anterior, respectivele lucrări ar trebui prezentate în review-ul de literatură și creditate corespunzător cu citare.

Modul în care articolele menționate influențează respectiva cercetare trebuie de asemenea menționat. O cercetare se poate plasa în continuare sau în opoziție cu una sau mai multe rezultate publicate în lucrări din literatura de specialitate. În cazul articolelor teoretice, care fac raportare critică la literatura de specialitate, etapa review-ului de literatură va fi urmată de analize teoretice ample (Baumeister & Leary, 1997), inclusiv a lucrărilor citate în review-ul de literatură care pot fi completate, criticate, contrazise sau, dimpotrivă, utilizate în propria argumentație. Etapa review-ului de literatură este ea însăși una de analiză critică, întrucât prin însăși sinteza pe care o facem, ne exprimăm poziționarea teoretică față de lucrările consultate (Journal of Young Investigators, 2005).

Un bun review de literatură ar trebui să se refere atât la literatura care susține propriul punct de vedere, cât și la cea care îl contrazice.

În etapa de propunere a unui proiect de cercetare, propriul punct de vedere, luând în considerare premisele de la care pleacă cercetarea, ar trebui evidențiate și exprimată o rezervă metodologică față de acestea.

În cazul în care propriile opinii pot fi validate în cadrul cercetării, ele trebuie validate ca ipoteze ale cercetării.

Din punct de vedere etic, lipsa de transparență cu privire la presupuzițiile care influențează cercetările, fie prin designul particular al cercetării, fie prin selectarea cu prioritate a unor rezultate considerate favorabile – fapt ce va duce la falsificarea rezultatelor –, poate fi interpretată ca o încercare de fraudă a rezultatelor cercetării.

Acesta poate fi cazul unor cercetări efectuate asupra unor comunități gay, care pornesc de la premisa implicită, dar neasumată expres, că dezvoltarea acestor comunități și drepturile acordate acestor minorități sunt dăunătoare societății. Cercetarea va fundamenta, ca ipoteze pe care va încerca să le demonstreze, o serie de considerente legate de respectiva comunitate, pe care nu le va trata cu imparțialitate și neutralitate axiologică. Acel viciu al multor cercetări sociale pornește de la intenția de a evidenția supremația unei poziții, prin pseudocercetări lipsite de neutralitate axiologică. Deși aparent o astfel de cercetare poate respecta regulile unei bune cercetări, ea este în sine neetică, nepărtinitoare sau discriminatorie.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Sursa: Max Pixel. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

O cercetare corectă din punct de vedere etic ar trebui să analizeze fenomenul din toate punctele de vedere, inclusiv din cele care contrazic ipoteza de cercetare.

O mențiune particulară trebuie făcută cu privire la o serie de cercetări de factură construcționistă (Gergen, 2001), care își asumă faptul că neutralitatea și obiectivitatea nu pot fi absolute și că opiniile cercetătorilor pot influența rezultatele, caz în care aceste opinii și modul în care ar putea ele să influențeze rezultatele sunt clar exprimate în proiectul de cercetare și, respectiv, în publicațiile ce vor rezulta din acestea. Același partizanat ideologic poate influența nu doar cercetătorul, ci și evaluatorul, care poate fi înclinat să accepte mai degrabă un proiect care este convergent cu propriile opțiuni și să respingă un altul, care pare că le contrazice.

Opinia proprie a autorului

În opinia noastră, atitudinea ideologic-neutră ar trebui menținută prin includerea în proiect a tuturor direcțiilor previzibile în care ar putea apărea rezultate semnificative, de exemplu: opțiunea metodologică pentru cercetarea de tip narativ ar trebui completată cu interviuri semi-structurate, în cazul în care primele nu vor genera o saturare a modelului, care să cuprindă toate elementele constitutive ale fenomenului, cel puțin așa cum sunt ele previzibile pentru cercetător, inclusiv în urma literaturii de specialitate.

Review-ul de literatură nu va prezenta pe larg datele existente în literatură, ci doar va face mențiune cu privire la luarea acestora în considerație în elaborarea cercetării, la modul cum prevăd propunătorii că pozițiile exprimate în literatura vor influența demersul de cercetare, precum și poziția cercetătorului sau a echipei de cercetare față de subiectul cercetat. Este indicată prezentarea mai în detaliu a unei teorii, atunci când întreaga cercetare sau fragmente din aceasta se bazează pe respectiva teorie sau metodologie particulară și aceasta are un anumit grad de noutate pentru cititori sau pentru evaluatorii care, deși sunt familiarizați cu aria de cercetare, este posibil să nu se cunoască toate teoriile particulare din subdomeniile acestora. Acest lucru este valabil mai ales în cadrul cercetărilor trans și interdisciplinare. Este posibil ca o teorie curentă într-o anumită arie a cercetării să necesite explicitări, atunci când este utilizată ca suport teoretic într-un domeniu în care nu a mai fost sau a fost puțin dezvoltată.

Lecturând review-ul de literatură, cititorul cu nivel mediu de cunoaștere a domeniului trebuie să poată înțelege proiectul, fără a avea nevoie să apeleze la lecturi suplimentare, pe care cel mai probabil nu le-ar face. Levy și Ellis (2006) afirmă că este preferabil un review de literatură centrat pe concepte cheie și explorarea relevanței și necesității acestora, a sensurilor în care sunt utilizate conceptele cheie, mai degrabă decât concentrarea asupra aspectului cronologic sau pe contribuția unuia sau a unui grup restrâns de autori. Literatura de specialitate trebuie interogată cu privire la relevanța acesteia față de tema de cercetare.

Randolph (2009) atrage atenția că eșecul în redactarea review-ului în literatură atrage de obicei eșecul întregii cercetări. Boote și Beile arată că un bun review de literatură se bazează pe o conceptualizare a literaturii relevante și că această conceptualizare crește șansele evaluatorilor de a aprecia valoarea proiectului de cercetare (Randolph, 2009). Autorul citat arată că un bun review de literatură poate constitui în sine o lucrare publicabilă. Alte scopuri pentru care se realizează review-ul de literatură pot fi constituirea unor noi linii de cercetare, evitarea abordărilor ce vor fi sortite eșecului, suportul teoretic pentru datele obținute, clarificările metodologice etc.

Cooper realizează o **taxonomie a review-urilor de literatură**, pe care le clasifică după următoarele caracteristici (Randolph, 2009):

Focusarea -

după acest criteriu, în review-ul de literatură se urmărește: sinteza rezultatelor într-un domeniu, sinteza metodologică, abordările teoretice și aplicațiile practice ale cercetărilor dintr-un domeniu;

După scop -

se urmărește integrarea teoretică prin generalizare, constituirea unor compatibilități lingvistice între domenii diferite ale științei, compatibilizarea teoretică, respectiv abordarea critică a unui domeniu;

Perspective de abordare -

un review de literatură poate fi elaborat sub forma unei prezentări neutre sau sub forma expunerii poziției proprii față de autorii citați;

Acoperirea literaturii din domeniu -

exhaustivă, mai ales în tratate și cursuri universitare; exhaustiv selectivă, în lucrări teoretice și review de literatură publicat ca atare sau centrat pe teme și concepte cheie;

Din punct de vedere al organizării review-ului -

acesta poate fi abordat istoric, conceptual sau metodologic;

Din punct de vedere al audienței -

un review se poate adresa unei audiențe academice strict specializate și restrânse, unei audiențe academice generale, unei audiențe constituite în general din practicieni și factori de decizie în domeniu sau unei audiențe generale.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Dacă în cazul unei teze sau disertații review-ul de literatură se întinde pe un capitol întreg, într-un articol de jurnal dimensiunile sunt mult mai mici, numai cele mai semnificative referințe vor fi comentate, utilizându-se de obicei parafraza, evitându-se citarea în întregime a sursei (Cochrane, 2005).

Din perspectiva evaluării proiectului de cercetare, se analizează modul în care cercetătorul este familiarizat și este la curent cu cercetările efectuate în domeniul respectiv. O bună poziționare față de literatura de specialitate permite evitarea repetării unor cercetări deja existente și documentate în literatura de specialitate, dar și efectuarea unor cercetări premature. Analiza literaturii de specialitate este parte a propunerii de cercetare, care arată corecta poziționare a cercetării față de restul literaturii de specialitate din domeniu.

Raționalitatea cercetării

Din perspectiva raționalității cercetării, este avută în vedere logica prin care sunt conectate ipotezele sau întrebările de cercetare cu specificul planului de cercetare:

- **selecția subiecților sau materialelor de cercetare:** aici se are în vedere numărul de persoane pe care se va realiza cercetarea, cum se va realiza accesul la populația investigată și în ce mod se va realiza acest acces;

- **metodele de culegere a datelor:** aici se are în vedere natura observațională sau experimentală, protocoalele de lucru, controlul culegerii datelor, ce date anume vor fi culese și unde anume;

- **modul de interpretare a datelor:** acesta trebuie să fie logic și să reiasă cât mai clar din propunerea de cercetare, mai exact trebuie să reliefeze care va fi modalitatea de analiză a datelor - cantitativă (statistică) sau calitativă (inductivă sau deductivă).

Perspective etice asupra metodologiei de cercetare în domeniul socio-uman

Capitolul de metodologie descrie metodele și tehnicile principale utilizate în scopul obținerii rezultatelor. Este prezentat designul studiului, modul de culegere a datelor etc. Capitolul de metodologie este utilizat mai ales în cercetările cu caracter empiric, bazate pe investigare directă de teren. Pentru domeniile de cercetare teoretică, incluzând aici filosofie, drept, literatură, abordarea argumentativă, el reprezintă chiar dimensiunea metodologică a cercetării și de aceea unele publicații solicită referințe metodologice în articolele cu caracter teoretic, chiar dacă acestea nu vor fi cuprinse neapărat într-un capitol de metodologie (Epstein & King, 2002; Stolker, 2005).

Metodologiile utilizate în cercetarea teoretică pot fi:

- analiza critică,
 - metoda comparativă,
 - studiul de caz sau speță,
 - metoda hermeneutică,
 - metodologia fenomenologică,
 - metoda semiotică,
 - metodologia istorică,
 - analiza discursului etc.
-

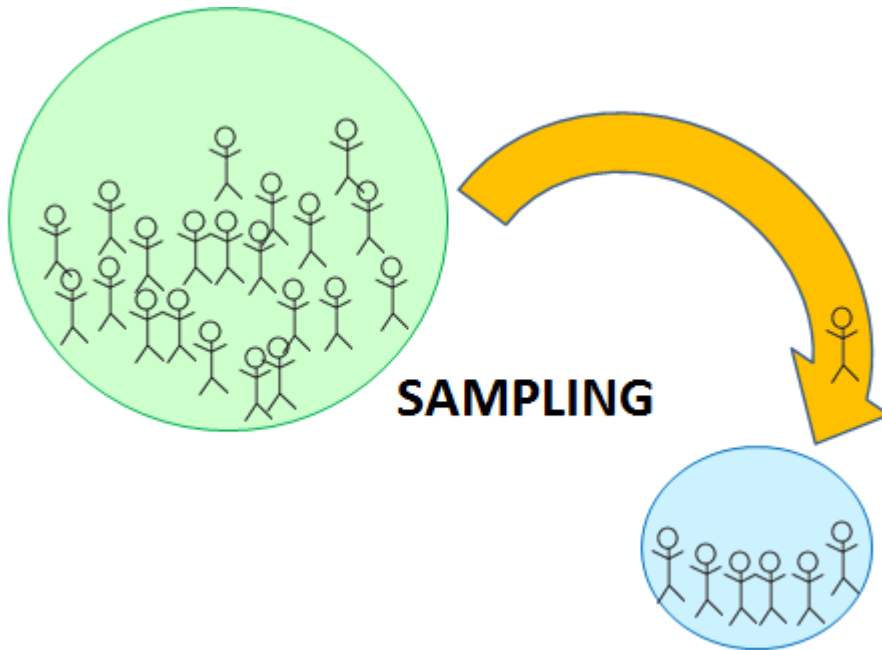
Metodologiile empirice utilizate în cazul articolelor care valorifică cercetarea de teren pot fi de tipul experiment, analiză cantitativă a datelor obținute prin chestionar, experiment, interpretarea calitativă a datelor obținute prin interviu, inclusiv grila interpretativă utilizată etc. (Wy, 2009). În ceea ce privește dimensiunea metodologică a cercetării, aceasta cuprinde o serie de implicații de natură etică cu privire la științificitatea acesteia și la riscurile potențiale pentru participanți.

În cadrul designului experimental vor trebui prezentate expres limitele acestuia, modalitatea de obținere a consimțământului informat de la participanți, riscurile și beneficiile etc.

Tot în partea de metodologie, atunci când cercetarea se bazează pe culegerea și interpretarea unor date de teren, se va avea în vedere modalitatea de eșantionare abordată și validitatea acesteia (Wy, 2009), reprezentativitatea datelor pentru

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

populația cercetată, constituirea grupului experimental, acolo unde se lucrează cu metoda experimentală.

Sampling | PSM Made Easy.

Sursa: ihatepsm.com. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

În cazul analizelor calitative, de conținut, pe lângă prezentarea sumară a metodei de interpretare, se are în vedere prezentarea limitelor cercetării, corelate cu accepțiunea ontologică și epistemologică căreia i se subsumează cercetarea. Este vorba aici de paradigma realistă, pozitivistă, constructivistă etc. În partea metodologică se pot face discuții cu privire la validitatea instrumentelor sau a traducerii acestora și la permisiunea utilizării instrumentului. Modalitatea practică de aplicare a instrumentelor de teren este de asemenea recomandată a fi cuprinsă în partea de metodologie.

Acolo unde se discută de cercetări pe subiecți umani și mai ales pe grupuri vulnerabile, articolul ar trebui să ia în discuție modalitatea de obținere a consimțământului informat (Wy, 2009) și perspectivele etice luate în seamă în elaborarea cercetării.

Cel mai important rol al părții de metodologie este acela de a permite duplicarea rezultatelor în cercetări ulterioare sau aprofundarea acestora și obținerea unor rezultate locale diferite. De aceea, atunci când sunt

folosite tehnici particulare de culegere sau interpretare a datelor puțin cunoscute cititorilor obișnuiți ai jurnalului, acestea trebuie expuse în detaliu.

Elaborarea concretă și explicită a unui design de cercetare, care să includă metodele și tehnicile de culegere a datelor, instrumentele utilizate, etapizarea culegerii datelor, eșantionarea și includerea participanților în cercetare, permite estimarea posibilității de atingere a obiectivelor cercetării, fezabilitatea și credibilitatea cercetării, limitarea riscurilor de prezentare a unor date nereale, gradul de implicare a subiecților umani, riscurile pe care participarea la cercetare le poate implica pentru subiecți și evitarea lor, existența sau inexistența unor strategii alternative de culegere a datelor etc.

Constituie un comportament neetic în cercetare nerespectarea proiectului de cercetare, atunci când acest lucru afectează credibilitatea și validitatea rezultatelor sau supunerea la riscuri inutile a participanților.

De exemplu, lipsa unei reflecții asupra eșantionului reprezentativ într-o cercetare sociologică de tip cantitativ o face să fie nevalidă, iar prezentarea respectivelor date ca fiind complete poate fi într-un fel considerată o falsificare a rezultatelor cercetării. Desfășurarea unor cercetări haotice, care nu respectă sau chiar nu au la bază un proiect de cercetare, nu are un caracter științific, datele obținute neputând fi considerate valide, cercetarea fiind neetică din perspectiva încrederii pe care comunitatea științifică o poate avea.

Metode de analiză a datelor

Sunt avute în vedere, de exemplu, instrumentele matematice sau statistice folosite pentru analizarea datelor și extragerea semnificației acestora în analiza datelor, care are în vedere corelarea datelor cu obiectivele și ipotezele cercetării și dacă acestea din urmă sunt susținute sau nu de date.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Sursa: Max Pixel. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Simpla expunere a datelor calitative sau cantitative nu este suficientă în lipsa unor corelații cu alte date sau cu date similare ori contradictorii din literatura de specialitate. Interpretarea rezultatelor trebuie realizată din

punct de vedere al răspunsului la întrebările de cercetare și a validării sau invalidării ipotezelor.

Atunci când este prezentată cercetarea, prin publicare sau prezentarea la conferințe în capitolul de rezultate, sunt necesare a fi prezentate semnificații ale datelor, altele decât cele concordante cu obiectivele cercetării, care fie contrazic ipotezele, fie deschid drumul unor cercetări viitoare, neîntrevăzute inițial.

Literatura de specialitate recomandă evitarea prezentării aceluiași date sub mai multe forme: grafic, tabel, narațiune etc. (Vintan, 2006).

Prezentarea datelor se face de la general spre particular, accentuându-se asupra semnificației datelor și nu a cifrelor efectiv obținute, care însă nu vor fi omise acolo unde cercetarea a condus la date numerice. În cazul statisticilor, trebuie făcute precizări cu privire la corelațiile existente, dar și la semnificația directă a rezultatelor. Rezultatele testelor de semnificație și validitate trebuie, de asemenea, prezentate (Bem, 2003).

Statisticile au rolul de a servi analiza, nu de a se substitui acesteia.

În cazul studiilor mixte, se vor prezenta separat rezultatele cantitative și calitative, insistându-se asupra modului în care acestea se susțin reciproc.

Interpretarea calitativă a datelor, obținută prin interviuri, focus grupuri, analiză de presă etc., va conține expresii semnificative din materialul original de date, urmate imediat de interpretări ale acestora, categorizări, construcții teoretice și metateoretice (Bem, 2003). În cazul datelor calitative, acestea trebuie să treacă prin procese de selecție inductiv-deductive, cititorul având acces la o serie de exemplificări ale procedurilor intermediare și ale datelor brute doar acolo unde spațiul editorial permite.

O problemă etică legată de prezentarea datelor este aceea a problemei prezentării multiple a acesteia. Mai ales în cercetările sociale ample, datele alese exced dimensiunile unui articol și, ca atare, datele trebuie publicate în mai multe articole, care să prezinte datele în funcție de dimensiunile cercetării.

Fragmentarea excesivă a datelor este considerată o practică neetică, întrucât crește artificial numărul de publicații ale membrilor echipei de cercetare și, implicit, creditul academic al acestora.

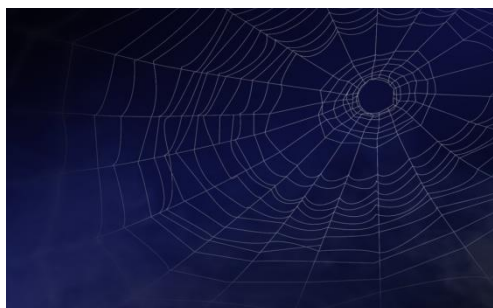
Când este necesar a fi reluată o parte din date în mai multe articole, fie pentru o analiză secundară a acestora, fie pentru a face inteligibile alte date, asupra cărora se centreză datele respective, datele publicate anterior se citează corespunzător, fie printr-un acknowledgement, fie prin simpla menționare a articolelor anterioare în capitolele de review de literatură. Este necesară a fi evitată publicarea repetată a acelorași conținuturi în același context științific.

Publicarea repetată este legitimă atunci când se face în contexte științifice, de exemplu în publicații de limbi diferite, în forme diferite de publicații, cum ar fi în proceeding-ul unei conferințe, urmat de publicarea *in extenso* a unui articol de jurnal, reluarea în scop didactic în cursuri și manuale a rezultatelor unei cercetări etc.

În oricare din aceste situații, este necesară citarea primei surse și, eventual, inserarea unui acknowledgement care să certifice faptul că este vorba de o lucrare republicată cu acordul deținătorilor drepturilor de publicare.

Un alt element avut în vederea unei propuneri de cercetare este modul în care rezultatele vor fi diseminate:

- articole de jurnal,
- monografii,
- CD-rom,
- site-uri web,
- prezentări la conferințe,
- combinația celor menționate anterior sau alte posibilități.

Sursa: deviantart.com. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

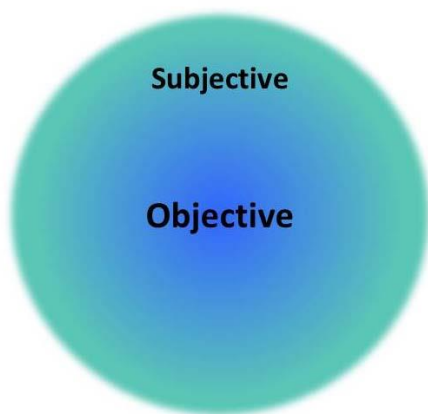
Paradigma social-construcționistă asupra cercetării sociale (Sandu, 2016) discută chiar de renunțarea la ideea de validitate a cercetării, mai ales în cazul celei calitative, și înlocuirea acesteia cu cea de verosimilitudine, credibilitate.

Validitatea este un construct ce aparține paradigmei obiectiviste, realiste asupra științei, care postulează cognoscibilitatea lumii și distincția netă dintre realitatea cercetată și cercetător.

În practica cercetării sociale, o astfel de distincție nu este întotdeauna operantă, însăși faptul că o comunitate este interogată cu privire la un anumit fenomen social fiind elemental care o forțează să reflecteze asupra lui și, implicit, face să se modifice interpretările asupra respectivului fenomen social.

Cercetarea socială modifică prin demersul investigativ realitatea socială. Ca atare, este necesară reflecția de natură etică asupra impactului pe care anumite cercetări sociale – cum sunt cele din domeniul *policy research*, asistență socială, microsociologia grupurilor și organizațiilor etc. - le au asupra populației investigate, fiind necesar cel puțin existența unui răspuns referitor la beneficiența, nonmaleficiența, caracterul nondiscriminatoriu, dreptatea socială și respectul față de autonomia și demnitatea membrilor *comunității investigate*, nu doar a participanților direcți la cercetare, a acestor cercetări.

O cercetare-intervenție nu poate fi neimplicată axiologic și în cele din urmă există un fundament ideologic - teoretic care a stat la baza proiectului de cercetare. Pe de altă parte, subiectivitatea cercetătorului își pune inevitabil amprenta asupra procesului de proiectare a cercetării, de analiză a datelor, în special a celor calitative, unde libertatea hermeneutică pe care cercetătorul o are este semnificativă. Aceste influențe ale subiectivității cercetătorului trebuie onest prezentate într-un subcapitol de discuții și limite, care ar trebui să existe atât în propunerea de cercetare, cât și în publicațiile rezultate în cadrul proiectului de cercetare.

Objectivity.jpg.

Sursa: Wikimedia Commons. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Sursa: Pixabay. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

O altă posibilă încălcare a obiectivității este predilecția excesivă pentru o metodă de cercetare, care este adoptată de cercetător în ciuda limitelor evidente ale acesteia de a furniza total sau parțial rezultatele necesare în atingerea scopului cercetării. Predilecția pentru o anumită metodologie calitativă, de exemplu, atunci când aceasta eșuează în a capta toate fațetele unui fenomen social, poate genera o lipsă de obiectivitate a cercetării, cercetătorul având tendința să cenzureze acea parte a fenomenului social care nu a putut fi captat, tocmai prin exprimarea acestei imposibilități ca o limită a cercetării. Exprimarea corectă a limitelor cercetării este un instrument de exercitare a corectitudinii și onestității cercetătorului și ar trebui să vizeze limitările reale date de condițiile obiective și subiective ale cercetării și de limitele metodologiei în sine, dar aceste limite ar trebui depășite obiectiv, inclusiv prin apelul la alte metodologii, de natură cantitativă în cazul nostru, care ar face posibilă captarea altor fațete a fenomenului studiat.

Cercetările biomedicale de tip experiment clinic (trial clinic) se înregistrează în registre naționale specializate. Fac excepție de la obligația înregistrării cercetările pur observaționale și cele care vizează comportamentul cadrelor medicale, dacă acest comportament nu este corelat cu activitatea de îngrijire efectivă și nu are scop terapeutic (ICMJE, n.d.). Cercetarea psiho-socială asupra diverselor categorii de pacienți are loc în context clinic – în domeniul sociologiei medicinei, psihologiei medicale și psihoterapiei, a asistenței sociale a pacienților cronici, a antropologiei sociale etc. Pentru a fi publicate în jurnale internaționale membre ale International Committees of Medical Journals Editors, trebuie să fie înregistrate în una dintre următoarele baze de date cu studii clinice:

- www.anzctr.org.au
- www.clinicaltrials.gov
- www.ISRCTN.org
- www.umin.ac.jp/ctr/index/htm
- www.trialregister.nl
- <https://eudract.ema.europa.eu/>

Sunt recunoscute trialurile clinice înregistrate în oricare bază de date aparținant Organizației Mondiale a Sănătății (WHO International Clinical Trials Registry Platform).

Orice persoană interesată de respectivul studiu are posibilitatea să citească în una dintre aceste baze de date rezultatele respectivei cercetări – datele brute obținute -, în timp ce articolele publicate în jurnalele științifice extrag o parte dintre date, cele pe care își fundamentează concluziile pe care le prezintă.

Din perspectiva lucrării noastre, reținem ideea de publicare a rezultatelor și de indexare a cercetărilor realizate în baze de date interaționale, înaintea publicării acestora în articole efective.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Publicarea rezultatelor permite efectuarea unor analize secundare de date, rezultând un articol independent, sau pot fi integrate în comparații cu propriile date obținute.

Publicarea efektivă și completă a datelor în astfel de baze de date reduce riscul falsificării acestora înaintea publicării, prin ajustarea lor astfel încât să susțină ipotezele. Desigur, publicarea datelor nu elimină riscul fabricării complete a acestora de către cercetători. Înregistrarea cercetărilor în regiștri (baze de date internaționale) și publicarea datelor brute asigură *transparența* în cercetare.

Înregistrarea cercetărilor - trialurilor clinice - se poate realiza prospectiv, înainte înrolării primului subiect în cercetare, sau retrospectiv, înainte de publicarea efectivă a rezultatelor, uneori chiar după trimiterea articolului spre a fi evaluat de un jurnal în vederea publicării (Wareham, 2016). Înregistrarea retrospectivă facilitează, însă, publicarea selectivă a rezultatelor și eliminarea celor negative, care nu susțin ipotezele studiului, care arată efecte adverse sau nocive ale practicii terapeutice etc.

O obligație similară, care vizează asigurarea transparenței și a vizibilității cercetării, o constituie obligația pentru directorii de proiecte de cercetare finanțate din fonduri publice de a face vizibilă cercetarea, cel puțin la nivel de obiective, metode și rezultate, pe site-ul proiectului.

Studii de Caz adaptate după Committee of Publication Ethics (COPE)

Caz COPE nr 18-06 din 2018

Un jurnal medical primește o scrisoare de la cititori, care atrage atenția asupra posibilității ca într-un articol deja publicat, bazat pe un trial clinic înregistrat retrospectiv, să fi apărut, în viziunea cititorului care a formulat plângerea, date prezentate trunchiat, menținându-se exclusiv cele care susțineau ipotezele cercetării. Comparând datele brute din înregistrarea proiectului cu cele publicate, membrii comitetului editorial al jurnalului au constatat existența erorii semnalate de cititor. Autorul a recunoscut greșeala, considerând-o o eroare involuntară.

Redactorul șef al publicației a oferit autorului următoarele soluții:

- retragerea articolului;
- publicarea unei corecții substanțiale din partea autorului, care să arate explicit existența unor erori în procedura de cercetare și o violare a protocolului de cercetare, ceea ce ar duce la considerarea întregii cercetări ca fiind complet invalidă sau cel puțin cu erori care afectează credibilitatea cercetării;
- publicarea unui articol critic referitor la cercetarea considerată eronată și, în general, la cercetările eronate, ce ar avea un scop educativ.

Comentariile de natură etică venite din partea redactorului șef sunt că datele rămân în domeniul public și, chiar și în prezența unei declarații cu privire la eroarea raportată sau publicarea unor articole critice ca răspuns la cel inițial, aceste date rămân în domeniul public și pot influența cercetări ulterioare.

Redactorul șef conchide că publicarea unor date negative certe este mai valoroasă decât publicarea selectivă a unor date pozitive.

Comitetul științific al jurnalului a luat în calcul opțiunea de a retrage articolul sau de a publica un editorial în care să explice problemele legate de înregistrare și

să corecteze secțiunile care apar eronate în conformitate cu informațiile din baza de date în care a fost înregistrată cercetarea.

Jurnalul și-a modificat politica editorială, acceptând la publicare doar articole care vizează trialuri clinice preînregistrate (COPE, 2018a).

Caz COPE nr 18-04 din 2018

Un jurnal semnalează un caz de articol acceptat la publicare, dar nepublicat încă, care utilizează în cercetare o scală pentru care nu a primit copyright-ul. Jurnalul semnalează situația ca fiind frecventă, de multe ori după publicarea unor asemenea articole deținătorii copyright-ului solicitând sume compensatorii pentru licența retroactivă de utilizare a scalei. În cazul dat, autorul scalei solicită nu doar o compensație financiară, ci și menționarea în acknowledgement a deținătorului copyright-ului pentru scală și citarea în cuprinsul lucrării a unor articole ale sale în care a fundamentat teoretic și metodologic scala.

Jurnalul consideră inacceptabile pretențiile deținătorului de copyright și decide, în consens cu autorul articolului, nepublicarea acestuia.

Sugestiile COPE

COPE sugerează jurnalului publicarea unui editorial referitor la astfel de situații, în care să atragă atenția autorilor cu privire la obligativitatea respectării tuturor drepturilor de autor, inclusiv a copyright-ului asupra instrumentelor de cercetare utilizate (COPE, 2018b).

<https://publicationethics.org/case/licence-published-scale>

Reflecții asupra caracterului etic al propunerii de cercetare

La depunerea cererii, în vederea obținerii avizului etic a unui proiect de cercetare, trebuie avute în vedere o serie de aspecte etice, care este necesar să fie explicit prezentate în cererea adresată comisiei de etică.

În primul rând, ar trebui reflectat și, atunci când se consideră necesar, prezentate modalitățile în care proiectul de cercetare răspunde principiilor fundamentale ale eticii cercetării: principiul beneficiului, principiul respectului față de persoană, principiul non-vătămării, confidențialitatea subiecților și protecția datelor personale.

Analiza ar trebui să aibă în vedere:

- caracterul etic al scopului cercetării,
- valoarea cercetării,
- problemele etice ridicate,
- beneficiile aduse de cercetare,
- obiectivele științifice clare și acceptabile din punct de vedere etic și legal,
- validitatea științifică a datelor și a rezultatelor în general,
- designul cercetării plauzibil,
- în ce va consta participarea efectivă a persoanelor implicate în cercetare,
- durata,
- caracterul anonim și protecția datelor participanților la cercetare,
- caracterul voluntar al participării la cercetare,
- eventualele beneficii directe, inclusiv stimulente materiale și financiare, a participanților la cercetare,
- necesitatea utilizării unor strategii de inducere în eroare a participanților cu privire la scopurile reale ale cercetării,
- estimarea riscurilor participanților la cercetare,
- strategii de diminuare a riscului,
- limitele participării subiecților umani la cercetare și posibilitatea de retragere a acestora în orice moment,
- selecția subiecților participanți la cercetare, inclusiv metode de selecție a eșantionului sau a lotului de participanți,
- existența sau inexistența grupului martor,
- criteriile de selecție și de includere sau excludere din eșantion,
- utilizarea efectului placebo în cazul grupului martor,
- utilizarea consimțământului informat, grija față de participanți, în special față de cei proveniți din categorii vulnerabile,
- abordarea eventualelor vătămări, protecția subiecților,

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

- inexistența metodelor alternative de cercetare, care să nu implice participarea subiecților umani,
- eventualele conflicte de interese, atât la nivelul echipei de implementare, cât și a instituțiilor implicate: cea implementatoare, parteneri, finanțatori,
- aspectele etice care intervin în cercetare (spre exemplu: utilizarea materialului genetic sau a altor produse biologice umane, a embrionilor umani, a țesuturilor/celulelor fetale umane, a celulelor stem embrionare umane, procesarea informațiilor genetice, studiul pe animale),
- alte aspecte etice care pot interveni.

Organizational Ethics.

Sursa Wikimedia Commons. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

ANEXE

Model de propunere spre evaluare etică a proiectului de cercetare

„Construcția socială a autonomiei și responsabilității persoanelor aflate sub supravegherea serviciilor de probațiune”

Vom prezenta în continuare un model de propunere către Comisia de Etică a Cercetării, prin care se solicită evaluarea acceptabilității etice a unui proiect referitor la Construcția socială a autonomiei și responsabilității persoanelor aflate în supravegherea serviciilor de probațiune.

În atenția

Comisiei de Etică a Cercetării

Rezumatul cercetării

Proiectul are la bază o opțiune construcționistă, conform căreia realitatea socială este rezultatul unui acord interpretativ, (re)negociat între actorii comunicaționali și în baza căruia se tranzacționează consensul social (Sandu & Unguru, 2014). *Scopul* cercetării îl constituie identificarea particularităților construcției sociale și a responsabilității minorului care a săvârșit fapte penale. Contextul cercetării vizează particularitățile acțiunii comunicative desfășurată în cadrul serviciilor de probațiune din zona de N - E a României și din Republica Moldova.

Cercetarea vizează identificarea cadrelor etice în care se desfășoară procesul obținerii consimțământului informat (CI) în instituțiile medicale (din N-E României) avizate să conducă cercetare medicală pe subiecți umani și semnificația dată practicii etice de către specialiști. Cercetarea se desfășoară în cadrul Centrului de Cercetări Socio-Umane LUMEN, ca parte a proiectului „Informed Consent between Theory and Practice in North – Eastern Region of Romania Medical Research Field”.

Obiectivele cercetării:

O1. *Elaborarea unui studiu care să vizeze diagnoza contextului instituțional de funcționare a serviciilor de probațiune din România și Republica Moldova, prin prisma reformei din domeniul justiției;*

O2. *Elaborarea unei teorii privind contextele și procesele de construcție socială a autonomiei și responsabilității în cazul minorilor delincvenți;*

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

O3. *Construcția și pilotarea unui model instituțional de implementare a justiției restaurative – prin probațiune –, care să țină cont de particularitățile mecanismelor de construcție socială a autonomiei și responsabilității tinerilor delincvenți.*

Cercetarea va fi bazată pe o metodologie mixtă, calitativă (analiză de conținut și Grounded Theory) și cantitativă (chestionare online).

Introducere

Echilibrul social existent la nivelul unei comunități este perturbat prin săvârșirea unei infracțiuni, putând fi cel mai bine restabilit prin asumarea responsabilității tuturor părților implicate, inclusive a comunității și victimei, și nu doar a infractorului. Asumarea responsabilității fiecăreia dintre părți ar trebui să aibă la bază o decizie autonomă a subiecților implicați – infractori, victimă și comunitate. Considerăm Serviciile de probațiune responsabile de procesul de construcție socială a autonomiei și responsabilității făptuitorului aflat sub supraveghere, ca strategie bazată pe acțiune comunicativă și nu doar pe acțiune socială, așa cum este în prezent. *Responsabilitatea* ca valoare etică desemnează o caracteristică a agentului de acțiune în cunoștință de cauză, dispunând de competență, maturitate și pregătire, precum și de condiții de libertate, astfel încât să se recunoască în actele săvârșite și să își asume urmările acestora (Cozma & Măgureanu, 2008). *Termenul de autonomie* cunoaște la rândul său mai multe accepțiuni:

- *autonomia ca autodeterminare (individual autonomy)* este cea care aparține individului capabil să își stabilească propriile opțiuni, atât pentru desfășurarea generală a vieții, cât mai ales pentru o decizie pe care trebuie să o ia într-o situație particulară (O’Neill, 2006);

- *autonomia ca autenticitate* (Sandu, 2012d) constituie capacitatea individului de a fi consecvent cu propriile decizii, aceasta fiind decizia etică transpusă în act – o manifestare directă a capacității de agent a individului ca actor social;

- *autonomia relațională* este corelată cu faptul că decizia etică curentă este rezultatul procesului de socializare și de internalizare a normelor morale ale comunității în care individul își desfășoară activitatea (Sandu, 2014).

Acceptabilitatea socială a individului, chiar în contextul săvârșirii unei fape penale, poate fi corelată cu fenomenele de control social pentru gestionarea autonomiei relaționale.

A se vedea proiectul atașat prezentei cereri pentru detalii.

Obiectivele proiectului

O1. *Elaborarea unui studiu care să vizeze diagnoza contextului instituțional de funcționare a serviciilor de probațiune din România și Republica Moldova, prin prisma reformei din domeniul justiției;*

O2. *Elaborarea unei teorii privind contextele și procesele de construcție socială a autonomiei și responsabilității în cazul minorilor delincvenți;*

O3. *Construcția și pilotarea unui model instituțional de implementare a justiției restaurative – prin probațiune –, care să țină cont de particularitățile mecanismelor de construcție socială a autonomiei și responsabilității tinerilor delincvenți.*

Rezultate așteptate

Prin rezultatele obținute în cadrul acestor cercetări se va obține o implementare a unui model de *etică afirmativ-apreciativă* în sfera combaterii infacționalității, prin evidențierea impactului construcției sociale a valorilor etice asupra schimbării sociale, atât la nivelul indivizilor care au săvârșit fapte penale, cât și al instituțiilor. Este de așteptat ca în urma desfășurării proiectului să existe un model operațional de implementare a justiției restaurative prin intermediul dezvoltării autonomiei sociale și relaționale a persoanelor care au săvârșit fapte penale și, prin aceasta, a responsabilității acestor persoane pentru propriul comportament prosocial și pentru consecințele faptelor antisociale pe care le-au săvârșit.

Preîntâmpinarea riscurilor și beneficii așteptate

Riscuri

- *Vă rugăm să descrieți riscurile (inclusiv riscurile asociate cu utilizarea de informații personale), precum și metode de minimizare a riscurilor. Detaliați potențiala vătămare (stres, vătămare fizică, psihologică, socială sau pagube economice) care poate fi suportată de către participanții la acest studiu:*

Niciun rău cauzat de stres, rău fizic, psihologic, social sau economic nu va fi suportat de către participanții la acest studiu. Cu toate acestea, subiecții aflați în supervizarea serviciilor de probațiune au săvârșit o serie de infracțiuni pentru care au fost pedepsiți cu o sancțiune sau o măsură educativă neprivativă de libertate, participarea la consiliere oferită de serviciile de probațiune fiind așadar impusă. Nu vorbim de o participare nevoluntară la aceste servicii, deoarece aceștia și-au exprimat acordul față de modalitatea de executare a sancțiunilor neprivative, dar alternativa ar fi fost executarea pedepsei în regim de detenție. Participarea la cercetare, dincolo de cea la programul specific de consiliere oferit de serviciile de probațiune, este voluntară, participanții aflați sub supraveghere semnând un

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

formular de consimțământ de participare la cercetare. În cadrul procesului de obținere a consimțământului informat de la acești participanți ne vom asigura în mod special de caracterul voluntar al participării, de faptul că nu se așteaptă la beneficii particulare în urma participării și, de asemenea, că nu consideră participarea o obligație în cadrul procesului de executare a măsurilor neprivative de libertate. Celelalte categorii de participanți la cercetare, consilierii de probațiune, managerii de servicii precum și alți specialiști participă voluntar la cercetare, semnând formularul de consimțământ informat, după ce li se va explica în ce constă participarea la cercetare.

Subiecții ar putea fi nemulțumiți de faptul că ar trebui să petreacă timp pentru a răspunde la întrebări și ne vom asigura că acest lucru nu se va întâmpla, prin asigurarea subiecților că se pot retrage în orice moment al interviului.

- *Datele colectate se referă la activități ilegale? (Dacă da, explicați)*

Datele colectate pot să se refere la activități ilegale, atât în cazul interviurilor cu persoanele aflate în supravegherea serviciilor de probațiune, care își expun pe scurt sau pe larg propriile fapte cu caracter penal, cât și în cazul consilierilor de probațiune care pot da exemple cu privire la tipurile de infracțiuni pentru care subiecții se află în supraveghere. În principiu, niciuna dintre relatările cu privire la faptele penale săvârșite nu ar trebui să se refere la fapte care nu sunt aduse la cunoștința autorităților, totuși, deoarece în cursul interviurilor cu persoanele aflate în supraveghere, acestea ar putea aduce în discuție fapte pe care le-au săvârșit, dar nu au fost aduse la cunoștința autorităților, în procesul de obținere a consimțământului informat li se vor aduce la cunoștință limitele confidențialității și obligația de a informa autoritățile cu privire la respectivele fapte.

- *Metode pentru asigurarea anonimatului sau a confidențialității:*

Transcrierea interviurilor nu va conține nicio dată de identificare a subiecților. Subiecții vor fi informați despre confidențialitatea datelor. Dacă subiectul menționează date care pot duce la identificarea sa sau a instituției de afiliere, acestea vor fi anonimizate la transcrierea datelor.

- *Planul de de distrugere a datelor private și identificabile, la finalul proiectului de cercetare:*

Înregistrările efectuate cu ajutorul reportofonanelor vor fi șterse la sfârșitul proiectului. În cazul chestionarelor aplicate, acestea vor fi nenominalizate și vor fi păstrate în locuri separate față de formularele de consimțământ informat.

Beneficii

- *Beneficii pentru îmbunătățirea cunoașterii în domeniu:*

Principalul beneficiu de natură teoretică îl constituie elaborarea unui model de analiză a funcționării justiției restaurative ca fundal al dezvoltării

comportamentelor etice bazate pe responsabilitate și autonomie la persoanele care au săvârșit fapte penale.

- *Beneficii pentru politicile publice:*

Formularea unor sugestii de politici instituționale și publice de etică care să vizeze dezvoltarea justiției restaurative prin intermediul practicii probațiunii, centrate pe responsabilizarea și dezvoltarea autonomiei sociale și relaționale a persoanelor care au săvârșit fapte penale.

Diagnoza instituțională realizată se va finaliza cu propuneri de politici publice în sensul dezvoltării practicii probațiunii, ceea ce va permite autorităților competente să ia deciziile adecvate vizând politicile penale și politicile sociale referitoare la sancțiunile necustodiale.

- *Beneficii pentru participanții la cercetare:*

Nu există beneficii directe pentru participanți, altele decât cele legate de posibila valoare terapeutică a abordării narative a interviurilor cu persoanele aflate în supraveghere.

Participanți

- **Număr | Media de vârstă | Gen**

La interviu: 30 (minimum), până la saturarea eșantionului | între 28- 60 ani | masculin și feminin

La focus grup: între 8 și 12 în fiecare focus grup | între 28- 60 ani | masculin și feminin

- **Populația de recrutare, inclusiv criteriile de includere / excludere:**

Pentru analiza calitativă vom proceda la identificarea pentru interviu a minim 2 reprezentanți ai fiecărei instituții, prin utilizarea metodei "bulgărelui de zăpadă", pornind de la contactele obținute prin telefon. Criterii specifice de incluziune vor fi pentru persoanele aflate în supraveghere, tipul de faptă săvârșită, și pentru personalul serviciilor de probațiune, specializarea în care a fost format inițial, precum și experiența în sistem. În cazul în care vom identifica alte categorii de personal, le vom include în eșantion. Vom include în eșantion cel puțin doi șefi de servicii de probațiune.

Lista finală a eșantionului va conține nume, numere de telefon ale respondenților și data primelor 30 de interviuri programate. În cazul în care eșantionul este saturat (nu există date noi obținute prin analizarea datelor culese la fiecare interviu), niciun alt interviu nu va mai fi realizat. Dacă nu, vom continua procesul de selecție în același mod, până la saturație. A se consulta modalitatea de selecție specifică eșantionării Grounded Theory.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

- **Procedurile de recrutare:**

Va fi realizată o eșantionare prin metoda “bulgărelui de zăpadă” (pentru interviuri)

- **Stimulente și compensații:**

Nu se oferă stimulente și compensații.

- **Metoda de stabilire a grupului de cercetare:**

Nu există un grup de control. Nu există niciun studiu clinic randomizat.

Consimțământ informat

Procedura de obținere a consimțământului informat de la toți participanții (sau părinți ori tutore): descrieți metoda de obținere a consimțământului (atașați formular de consimțământ informat)

Obținerea consimțământului informat se va realiza în baza unui proces de informare și deliberare. Persoanele aflate în supravehere constituind un grup vulnerabil, se va avea grijă în special ca prin participarea la cercetare să nu se amplifice vulnerabilitatea legată de retrăirea faptelor săvârșite, chiar dacă relatarea faptei săvârșite și exprimarea eventuală a regretului face parte din procesul normal de consiliere de probațiune. Cercetarea de față nu își propune să aibă caracterul unei cercetări-intervenție și, ca atare, întrebările vor fi formulate și adresate într-o manieră care să nu implice stres emoțional, să nu denote un comportament de reprobare a faptelor săvârșite etc. În cadrul procesului de obținere a CI se va urmări cu deosebită atenție caracterul voluntar al participării și faptul că subiecții au înțeles că participarea la interviurile din cadrul cercetării nu este parte integrantă din procesul de supraveghere prin probațiune. Participanții vor fi informați cu privire la drepturile lor, inclusiv la cel de a se retrage din cercetare în orice moment.

În cazul în care sunt implicați minori sau alți participanți aflați în imposibilitate de a furniza consimțământul legal informat, precizați procedurile utilizate în obținerea acordului de a participa, în plus față de acordul părintelui sau tutorelui:

În cazul în care vor fi efectuate interviuri cu minori, consimțământul informat va fi obținut de la părinți, iar de la minori, deoarece au vârsta de minim 14 ani – vârsta de la care răspund penal - li se va solicita un *assent*. În cazul în care minorii sunt în plasament în instituții de ocrotire, reprezentantul legal din partea autorității tutelare va fi cel care va semna consimțământul informat.

Designul și metodele studiului

Pentru designul detaliat al proiectului, a se vedea proiectul de cercetare care însoțește prezenta cerere.

- *Metode de colectare a datelor și de intervenție, inclusiv durata de implicare a subiecților:*

Antonio SANDU •

Interviuri (între 40 de minute și 1 oră) - se atașează ghidul de interviu.

- *Instrumente de măsurare (se atașează ghidurile de chestionare și sondaje ca anexe).*
- *Echipment de întrevvedere cu subiecții:*

Reportofoane

- *În cazul în care este necesară inducerea în eroare, să se justifice motivația și să justificați modalitatea de a o face. Descrieți procedurile de analiză (Atașați anexă).*

Nu este necesară înșelăciunea.

- *Analiza rezultatelor:*

Grounded Theory, pentru analiza calitativă, și analiza statistică, pentru studiu.

Declarația conflictului de interese

Nu a fost identificat niciun conflict de interese.

Referințe

A se vedea propunerea de proiect atașată prezentei cereri.

Anexe

- Ghid de interviu;
- Ghid de chestionar;
- Formular de Consimțământ informat la interviu;
- Formular de informare pentru aplicare chestionare online;

Protecția informațiilor subiecților umani – formulare specifice conform GDPR.

Semnătură Propunător:

Data:

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Denumirea imaginii: Ethics - Handwriting image.

Sursa: Creative Commons Images. Etichetată pentru utilizare de către Google Images.

Model de proiect de cercetare¹. Analiza aplicativă a dimensiunilor etice ale proiectului de cercetare

„Construcția socială a autonomiei și responsabilității persoanelor aflate sub supravegherea serviciilor de probațiune”

Descrierea proiectului de cercetare

Proiectul are la bază o opțiune construcționistă conform căreia realitatea socială este rezultatul unui acord interpretativ, (re)negociat între actorii comunicaționali, în baza căruia se tranzacționează consensul social (Sandu & Unguru, 2014). Modelele teoretice și strategiile epistemice care stau la baza cercetării provin din sfera sociologiei juridice, analiza urmând a fi realizată din perspectiva teoriei acțiunii comunicative. Habermas (2000, 1984) consideră acțiunea comunicativă ca fiind modelul predilect de exercitare a puterii în societatea contemporană (Sandu & Unguru, 2014). Cadrul ontologic și epistemic al cercetării este dat de viziunea construcționismului social (Gergen, 2005, 2001), preocupat de explicitarea proceselor prin care oamenii ajung să descrie, să explice și să ia act de lumea în care trăiesc și care îi include (Sandu & Unguru, 2014; Campbell, Kinsella, Coldicott, 1994). Construcționismul, ca paradigmă a gândirii sociale, se referă la

¹ Formatul în care este propus modelul respectă regulile de formatare elaborate de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior și Ministerul Cercetării și Inovării, în cadrul programului „Dezvoltarea resursei umane”, subcomponenta „Proiecte de cercetare pentru stimularea tinerelor echipe independente” a Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior a Cercetării, Dezvoltării și Inovării.

modalitatea în care individul operează cu constructe, înțelese ca definiții operaționale, asupra unor decupaje din realitate. Un construct social reprezintă un model interpretativ comportamental, rezultat în urma unui proces de negociere socială a interpretării, pe care membrii comunității o acordă unui lucru sau fenomen (Sandu, 2013a; Frunză, 2011). Viziunea pe care o plasăm la baza cercetării, de factură transmodernă (Sandu, 2011) postulează existența unei societăți în rețea de interdependențe, care presupune o modificare a structurii acțiunii sociale, prin transformarea acesteia în co-construcție a realității sociale de către membrii comunităților interpretative, aflați în noduri de comunicare (Ray, 2011). Justiția restaurativă reprezintă, în primul rând, un acord interpretativ cu privire la obiectul conflictului și al relației dintre victimă și infractor, sursele și cauzele acestuia, consecințele uneia sau alteia dintre posibilele rezolvări și, nu în ultimul rând, cu privire la cea mai favorabilă soluție pentru toate părțile (Sandu & Unguru, 2014). Modelul justiției restaurative se bazează pe activități reparatorii active și pe conștientizarea infractorului cu privire la impactul infracțiunii asupra victimei (Daly, 2000; Groza, 2006; Toroipan & Oancea, 2002). Acest model elimină parțial riscul de recidivă dat de cariera penitenciară și de discriminarea la care foștii deținuți sunt supuși. Implementarea justiției restaurative se realizează prin accentuarea dimensiunii sociale a răspunderii penale (Daly, 2000; Johnson & Van Ness, 2006), ceea ce în fapt presupune o (re)construcție socială a responsabilității. Constatăm că măsurile educative privative sau neprivative de libertate nu sunt, în viziunea legiuitorului, pedepse, deoarece acestea sunt reglementate de art. 53 CP. Măsurile privative sau neprivative de libertate care se pot aplica minorului sunt consecințe ale răspunderii penale. Vedem justiția restaurativă ca având la bază o serie de valori constitutive de natură etică, dintre care demnitatea individului, atât a făptuitorului, cât și a victimei, văzută ca respect față de autonomia individului, în contextul reconstrucției sociale a responsabilității persoanei care a săvârșit fapte penale. Justiția restaurativă vizează refacerea echilibrului social perturbat prin săvârșirea infracțiunii. Acest echilibru poate fi cel mai bine restabilit prin asumarea responsabilității tuturor părților implicate, nu doar a infractorului. Asumarea responsabilității nu poate fi o practică impusă, ci dimpotrivă, ar trebui să aibă la bază o decizie autonomă a subiecților implicați – infractori, victimă și comunitate. Instituțiile abilitate să implementeze justiția restaurativă - serviciile de probațiune - sunt responsabile de procesul de construcție socială a autonomiei și responsabilității, ca strategie bazată pe acțiune comunicativă și nu doar pe acțiune socială, așa cum este în prezent (Frunză, 2016; Maxim, 2001; Sandu, 2014). *Responsabilitatea* desemnează caracteristica agentului de a acționa în cunoștință de cauză, dispunând de competență, maturitate și pregătire, în condiții de libertate, astfel încât să se recunoască în actele săvârșite și să își asume urmările acestora (Cozma & Măgureanu, 2008). Răspunderea ca formă a responsabilității se transformă din perspectivă istorică, în funcție de entitatea care se subrogă în primitor al responsabilității. Titularul dreptului lezat este subiectul pasiv al responsabilității și titularul dreptului de reparație. Sensurile moderne ale responsabilității (Levinas, 1985, 1986, 1999, 2001, 2006) reprezintă o derivă semantică a conceptului de

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

datorie sub influența receptării alterității ca un complementar și nu ca un contrapuz. *Termenul de autonomie* cunoaște mai multe accepțiuni, în funcție de modul în care diversele teorii etice se raportează la subiectivitatea sau obiectivitatea construcției etice. *Autonomia ca autodeterminare* consideră autonom individul care este capabil să își stabilească propriile opțiuni, fie pentru desfășurarea generală a vieții, fie pentru o situație particulară, în care trebuie să ia o decizie (O'Neill, 2006). *Autonomia ca autenticitate* (Sandu, 2012a) reprezintă capacitatea individului de a fi consecvent cu propriile decizii. Autonomia ca autenticitate vizează decizia etică în act - capacitatea de agent a individului ca actor social. *Autonomia relațională* implică faptul că decizia etică curentă este rezultatul procesului de socializare și de internalizare a normelor morale ale comunității, în care individul își desfășoară activitatea (Sandu, 2014). Acceptabilitatea socială și controlul social sunt determinante pentru gestionarea autonomiei relaționale. Individul este autonom, adică își autogestionează propria viață și propriile decizii, în limitele constructelor sociale pe care și le-a internalizat. *Autodeterminarea* este înțeleasă ca *self-management* în contextul interacțiunilor sociale în care individul este parte. Autonomia apare în interacțiunea socială ca măsură a acestei interacțiuni.

C1. Problematica. Se va justifica motivația științifică a temei proiectului, prin delimitarea problemei abordate în contextul științific actual. Se vor evidenția următoarele trei aspecte: (1) importanța problemei din punct de vedere științific, tehnologic, socio-economic sau cultural; (2) elementele de dificultate ale problemei; (3) limitările abordărilor curente, prin analiza stadiului actual al cunoașterii, legat de tematica proiectului.

Odată cu introducerea Noului Cod penal și a Noului Cod de procedură penală, instituția socio-juridică a probațiunii a suferit modificări care vizează atât importanța serviciului de probațiune în managementul pedepsei, cât mai ales administrarea sancțiunilor pentru minori. Sancțiunile privative de libertate aplicate minorului iau forma unor servicii de reeducare, pe care comunitatea, reprezentată de instituțiile statului, le prestează prin intermediul serviciilor de probațiune. Modificările instrumentelor metodologice, solicitate de adaptarea instituțiilor care desfășoară activitatea de probațiune la cadrele legislative în vigoare, atrag o modificare a percepției profesioniștilor, dar și a delincvenților, asupra probațiunii. Introducerea probațiunii ca practică restaurativă vizează o modificare a sensului atribuit pedepsei, de la strategie de putere (Foucault, 1995) la strategie de creare a consensului la nivelul social. *Importanța proiectului* sub aspect științific este reliefată de interesul de cunoaștere asupra impactului unor instituții (moderne), cum este cea a practicii probațiunii în transformarea societății. Probațiunea reprezintă o alternativă la paradigma prizonocentrică retributivă, care pune accent pe dimensiunea de resocializare prin programe comunitare și specializate de sprijin. Din perspectivă socio-economică, introducerea probațiunii ca alternativă la sancțiunile privative de libertate vizează reducerea costurilor sociale ale încarcerării. Auditul social, cel al eticii și cel al comunicării, vizează estimarea eficienței și eficacității acestor servicii și, implicit, prin rezultatele obținute și identificarea unor strategii adecvate, realizarea

unei reduceri a costurilor, atât financiare, cât și a celor sociale. Perspectiva culturală este atinsă prin mutația paradigmatică introdusă de paradigma restaurativă, care schimbă accentul de pe o etică socială a retribuției, pe una a restaurării echilibrului, comunicării și consensului (Apel, 1999; Sandu, 2012b). *Dificultatea demersului* cercetării provine din modificările instituționale pe care le-a suferit probațiunea odată cu apariția noului Noului Cod penal și a Legii probațiunii. Demersul poate fi considerat o provocare, dată fiind limitarea bibliografiei de specialitate, care se rezumă la construcția unor direcții de înțelegere a cadrelor de funcționare a probațiunii în conformitate cu legislația anterioară, cu foarte puține referiri la cea valabilă în acest moment. Literatura de specialitate românească (Durnescu, 2008, 2010; Groza, 2006) face referire la probațiune așa cum aceasta funcționa în perspectiva legislației anterioare și la modele internaționale de implementare a justiției restaurative. Reintegrarea socială a persoanelor care au săvârșit fapte penale este văzută în perspectiva centrată pe problemă și mai puțin în cea centrată pe resursele transformatoare ale inivizilor înșiși - perspectiva apreciativă.

C2. Obiective. Se va prezenta abordarea proiectului la nivel de principiu, cu evidențierea următoarelor două aspecte: (1) obiectivele concrete ale proiectului; (2) elementele de originalitate și inovație pe care implementarea obiectivelor le aduce domeniului, raportat la stadiul actual al cunoașterii și raportat la proiectele derulate anterior de aplicant.

Scopul cercetării îl constituie identificarea particularităților construcției sociale și a responsabilității minorului care a săvârșit fapte penale. Contextul cercetării vizează particularitățile acțiunii comunicative desfășurată în cadrul serviciilor de probațiune din zona de N - E a României și din Republica Moldova.

O1. Elaborarea unui studiu care să vizeze diagnoza contextului instituțional de funcționare a serviciilor de probațiune din România și Republica Moldova, prin prisma reformei din domeniul justiției.

Vizăm o diagnoză a statusului implementării legislației privitoare la funcționarea serviciilor de probațiune, prezentat comparativ în România și Republica Moldova, ambele trecând recent prin modificări legislative în domeniul probațiunii. Vom evidenția eventualele disfuncționalități apărute în implementarea noii legislații, mai ales în ceea ce privește justiția pentru minori. Vom încerca să identificăm semnificațiile pe care profesioniștii le acordă propriilor activități. De asemenea, ne vor interesa semnificațiile pe care delincvenții minori aflați în probațiune le atribuie serviciului de probațiune și cum înțeleg aceștia relația lor cu profesioniștii din cadrul sistemului. Vom elabora un audit al comunicării, un audit social și un audit de etică a funcționării unui serviciu de probațiune din România și a unuia din Republica Moldova, mai ales sub aspectul eficienței și eficacității acestora. În procesul de diagnoză ne va interesa, printre altele, internalizarea valorilor etice constitutive ale organizației de către specialiștii din cadrul serviciului de probațiune.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

O2. Elaborarea unei teorii privind contextele și procesele de construcție socială a autonomiei și responsabilității în cazul minorilor delincvenți.

În baza diagnozei practicii probațiunii, vom elabora un model teoretic care să descrie practicile comunicative și acțiunea comunicativă în sine, care servește ca instanță de (re)construcție socială a autonomiei și responsabilității delincvenților minori. Vom încerca să identificăm semnificațiile pe care minorii delincvenți le atribuie conceptelor de responsabilitate și autonomie. Vom contrapune aceste semnificații celor oferite de către specialiștii din domeniu. Vom încerca să delimităm impactul contextului social, economic, cultural, cât și a rețelelor sociale în care minorul delincvent este inclus, în constituirea autonomiei și responsabilității acestuia. Vom urmări impactul colaborării, acolo unde există, dintre serviciile de probațiune și celelalte instanțe socializante. Vom supune analizei și impactul medierii relației victimă- infractor în construcția celor două valori etice.

O3. Construcția și pilotarea unui model instituțional de implementare a justiției restaurative – prin probațiune – care să țină cont de particularitățile mecanismelor de construcție socială a autonomiei și responsabilității tinerilor delincvenți.

Va fi elaborat un ghid practic de implementare a unui model de justiție restaurativă apreciativă (Sandu & Damian, 2012). Pornind de la diagnoza practicii probațiunii, vom identifica elementele necesare construcției unui model de justiție restaurativă bazat pe metoda anchetei apreciative. Autonomia și responsabilitatea sunt valori morale ce pot sta la baza unei etici apreciative (Sandu, 2012c). Centrarea pe pozitivul inerent al ființei umane în elaborarea programelor de reintegrare specifice serviciilor de probațiune vine în sprijinul reformei inițiate în serviciile de probațiune, în sensul umanizării sancțiunii și eficientizării reintegrării sociale a minorilor care au săvârșit infracțiuni.

Literatura de specialitate identifică patru modele teoretice principale de interpretare a semnificației și rolului sancțiunii, în funcție de necesitatea și utilitatea acesteia (Groza, 2006). Dreptatea retributivă (Groza, 2006; Sandu & Damian, 2010; Sandu & Unguru, 2014; Von Hirsh, 1976), *dreptatea utilitaristă* (Groza, 2006), *dreptatea orientată spre drepturile omului* (Sandu, 2012c; Sandu & Damian, 2012) și *dreptatea restaurativă* (Sandu, 2012c; Sandu & Damian, 2012). Sistemul românesc de probațiune instituit de Codul penal pare a avea elemente din toate filosofii penale amintite. O abordare a probațiunii pornind de la *construcția socială a valorilor etice* în procesul de reintegrare a infractorului răspunde tocmai *sintezei necesare* dintre modelul bazat pe drepturile omului – în special prin re poziționarea valorii demnității în continuarea autonomiei și responsabilității persoanei care a săvârșit fapte penale. Regândirea filosofiei penale, pe baza unui model bazat pe construcția socială a autonomiei și responsabilității, vine atât în continuarea modelului social-umanist care stă la baza justiției centrate pe drepturile omului, cât și a paradigmei restaurative, tocmai prin susținerea refacerii echilibrului social perturbat prin

săvârșirea infracțiunii. Realizarea unui audit social, etic și al comunicării instituționale, constituie un *element de noutate* adus de proiect, atât față de literatura de specialitate, cât și față de preocupările anterioare ale proiectului. Cercetarea de față se deosebește de cele anterioare ale directorului de proiect, din perspectiva cadrului instituțional analizat ca instanță a construcției sociale a autonomiei și responsabilității - instituții medicale *versus* instituții de probațiune - și a specificului naturii relației instituție – individ.

C3. Impact. Se vor discuta aspectele legate de impactul preconizat al proiectului în cadrul mai larg al domeniului științific, cu accentuarea următoarelor aspecte: (1) potențialul de a influența semnificativ domeniul științific prin noi concepte sau abordări și, dacă e cazul, prin deschiderea unor noi teme sau direcții de cercetare; (2) discutarea impactului potențial al proiectului în mediul științific, social, economic sau cultural și/sau a direcțiilor aplicative ce vor fi explorate în cadrul proiectului (în cazul în care este aplicabil pentru direcția de cercetare propusă):

Cercetările ce se vor desfășura în cadrul acestui proiect vor contribui la *dezvoltarea eticii afirmativ - apreciative*, prin evidențierea impactului construcției sociale a valorilor etice asupra schimbării sociale, atât la nivelul indivizilor care au săvârșit fapte penale, cât și al instituțiilor. Abordarea apreciativă a justiției restaurative este una cu caracter novator, existând o bibliografie restrânsă care să abordeze subiectul (Cooperrider & Withney, 2000; Emery, Radke, Hanson, & Newman, 2004; Larkins, 2004; Liebling, Elliot, & Arnold, 2001; Lusting & Ringland, 2010; Ponea, 2010; Ponea & Sandu, 2011; Schooley, 2008), printre care se numără lucrarea noastră, recomandată ca resursă bibliografică de către Prison Fellowship. Realizarea unor audituri sociale, a comunicării și de etică, deși recomandată de literatura de specialitate ca fiind esențială pentru definirea responsabilității organizației (Corodeanu-Agheorghiesei, 2013; Ferrell, Fraedrich, & Ferrell, 2005; Menzel, 2007; Wieland, 2003; Wiley, 1995), este puțin dezvoltată la noi în țară. Literatura mondială de specialitate consemnează auditarea de etică a serviciilor sociale doar în lucrările lui Frederic Reamer (2001, 2007) și Carolyn Wiley (1995). Complementaritatea dintre elementele de audit al performanței sociale a organizației și cele de guvernare eficientă vor permite clarificarea epistemică și metodologică a analizei construcției sociale a unei profesii și, în același timp, a construcției sociale a identității individuale în context instituțional. Abordarea transdisciplinară a eticii aplicate în (re)construcția socială a contextului instituțional și, respectiv, a identității sociale poate contribui la o mai bună integrare a rolului organizațiilor în construcția socială a valorilor etice. Prin analiza situației actuale a implementării reformelor în serviciul de probațiune se vor putea formula strategii de îmbunătățire a guvernării organizaționale în domeniul serviciilor de probațiune, aducând sugestii de îmbunătățire a politicii penale, în sensul optimizării practicilor restaurative în contextul particular românesc – ce va reieși din studiul construcției sociale a autonomiei și a responsabilității.

C4. Metodologie. Se va prezenta în detaliu metodologia cercetării, precizându-se, pe cât posibil, anumite ținte intermediare cheie. În elaborarea acestei secțiuni se vor evidenția următoarele aspecte: (1) alegerea metodelor și instrumentelor de

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

investigație, prin raportare la cele mai noi abordări în domeniul temei, precum și modul în care acestea vor fi integrate; (2) un plan de lucru, eșalonat în timp, ce va descrie modul de organizare și planificare al proiectului, în raport cu obiectivele propuse; (3) descrierea potențialelor riscuri și abordările prin care aceste riscuri ar urma să fie adreseate:

Paradigma asumată asupra cercetării este una construcționistă, studiul se va axa pe contextul social al experienței constituirii autonomiei și responsabilității persoanelor minore care au săvârșit fapte penale. *Designul cercetării* va fi unul predominant calitativist, dar și cantitativist, optând pentru mixarea metodelor de cercetare. Recrutarea participanților se face prin metoda bulgărului de zăpadă, pornind de la un număr de reprezentanți cheie ai sistemului de probațiune din România și Republica Moldova. Aceleași criterii de eșantionare se vor folosi în selecția tinerilor minori aflați în atenția serviciilor de probațiune care vor fi incluși în cercetare. Includerea de noi membri în eșantion se va realiza până la saturarea modelului, când informațiile oferite de ultimii respondenți nu aduc date noi modelului existent. Estimăm în jur de 30-40 de interviuri pentru fiecare obiectiv. Un respondent poate fi interviuat sau chestionat pentru unul sau mai multe obiective.

Aspectele etice. Aspectele etice vizează confidențialitatea și senzitivitatea întrebărilor referitoare la grupuri posibil vulnerabile. Rezultatele publicate nu vor permite identificarea respondenților. Subiecții vor putea să se retragă în orice moment, refuzând să răspundă la întrebări pe care le consideră stânjenitoare. Participanții vor semna un consimțământ informat la cercetare.

Tehnici de culegere a datelor ce vor fi utilizate în realizarea cercetării. Vor fi realizate cel puțin 30 de interviuri individuale și 4 interviuri de grup, a căror ghiduri vor viza toate temele și subtemele de cercetare, în concordanță cu metodologia specifică Anchetei Apreciative și Grounded Theory. Interviurile de grup vor utiliza o metodologie particulară specifică Anchetei Apreciative – Appreciative Summit (Bushe, 2011; Wieland, 2003).

Abordări metodologice implicate în analiza datelor cercetării. Grounded Theory (GT) (Bradu & Sandu, 2009; Corbin & Strauss, 2008; Creswell, 2007; Goulding, 1999) presupune un proces de generare sistematică a conceptelor și teoriilor, pe baza datelor colectate. Pe parcursul procesului inductiv se creează categorii conceptuale cu un nivel de generalitate din ce în ce mai crescut, care explică tema cercetată (Bradu & Sandu, 2009). Vom urmări identificarea *codurilor culturale*, corelate cu categoriile de *responsabilitate* și *autonomie* în universul simbolic al tinerilor delincvenți, generând o teorie coerentă cu privire la impactul valorilor etice asupra integrării/reintegrării sociale a acestora. GT presupune o serie de etape inductive (Goulding, 1999), succesive de lucru, pornind de la informațiile oferite de subiecții investigați, venind în contrast cu metodele logico-deductive, întrucât nu urmărește validarea unui set de ipoteze prealabile, ci generarea corpusului teoretic, inclusiv a unor modele cu valoare de ipoteze. GT (Corbin & Strauss, 2008; Sandu, 2010) reprezintă o strategie de cercetare care își propune generarea unor noi teorii sau modele plecând de la datele concrete. Codarea datelor urmează două faze: codarea inițială și codarea selectivă/focalizată (Adam, 2009). Codarea inițială are ca scop

descoperirea temelor sau categoriilor semnificative. Aceasta este urmată de o codare focalizată, ce presupune o categorizare a datelor mai apropiată de teorie. În prima etapă se va folosi codarea deschisă - *open coding*. O a doua etapă în cadrul procesului de analiză de date va fi codarea axială (Corbin & Strauss, 2008).

Appreciative Inquiry este un mod particular de a chestiona subiecții dezvoltării sociale și, în același timp, de a prefigura viitorul, pornind de la pozitivitatea fundamentală inerentă persoanei, comunității sau unei situații, sporind capacitatea sistemului de cooperare și schimbare (Cojocaru, 2007; Cooperrider & Withney, 2000; Sandu, 2013b). În fiecare comunitate culturală, indivizii își creează un set de povești, care se reunesc în ceea ce se numește cultură. Lectura acestor povești în termeni apreciativi vizează accentuarea elementelor de succes, a momentelor de apreciere și valorizare a semnificațiilor personale, a experienței comunicaționale în cadrul comunității.

Plan de lucru	
A0. Activități generale de management al proiectului	
Livrabile	Subactivități și resurse umane
<ul style="list-style-type: none"> - Implementare proiect; - Rapoarte de progres; - Intermediare; - Raport final; - Deconturi; - Mobilități. 	<p>A.0.1. Etapa de pregătire a implementării proiectului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (25h), CPD1 (10h), CPD2 (10h), CPD3 (10h), CPD4 (10h), CD1 (10h), CD2 (10h), SOBD1(20h); SOBD 2(20h); SOBD3 (20h). <p>A.0.2 Coordonarea activității, monitorizarea și comunicarea cu finanțatorul, realizarea raportărilor și deconturilor, evaluare pe parcurs și evaluare finală etc. Această activitate se desfășoară unitar pentru tot proiectul, fiind corelată cu toate obiectivele acestuia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (25h), CPD1 (30h), CD2 (10h), SOBD1(20h); SOBD 2(20h); SOBD3 (20h). <p>A.0.3 Mobilitate (conferințe, școli de vară, workshop-uri exploratorii, școli de studii avansate, programe de formare de scurtă durată, stagii de documentare), în echivalentul a 24 de săptămâni pe întreg proiectul, cumulată pentru toată echipa de implementare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (50h), CPD1 (50h), CPD2 (50h), CPD3 (50h), CPD4 (50h), CD1 (50h), CD2 (60h), SOBD1 (240h); SOBD2 (240h); SOBD3 (240h).
<p>Milestones: A.0.1 – lunile 1&2; A.0.2 – lunile 1- 24; Rapoarte de progres intermediare și decont parțial: lunile 6, 12, 18; Raport și decont final - luna 24; A.0.3 – oricând pe parcursul proiectului, în funcție de calendarul evenimentelor științifice.</p>	
<p>A1. Activități care duc la îndeplinirea O1: Elaborarea unui studiu care să vizeze diagnoza contextului instituțional de</p>	

funcționare a serviciilor de probațiune din România și Republica Moldova, din prisma reformei justiției.	
Livrabile	Subactivități și resurse umane
<ul style="list-style-type: none"> - Review de literatură; - Instrumente metodologice; - Transcriere de interviuri; - Codare date în GT; - Studiu (audit social, al comunicării și de etică); - 1 articol publicat în reviste indexate ISI Thomson Reuters; - 4 articole publicate în jurnale indexate BDI sau articole în volume colective; - participarea la cel puțin 3 conferințe naționale/internaționale. 	<p>A.1.1 Analiza teoretică a literaturii de specialitate cu privire la auditul comunicării, auditul social și auditul de etică, cât și a justiției restaurative ca alternative la paradigma retributivă prizonocentrică:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (50h), CPD1 (60h), CPD2 (60h), CPD3(80h), CPD4(80h), CD1(60h), CD2(60h). <p>A.1.2 Construcția și reconstrucția instrumentelor metodologice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP(50h), CPD1(50h), CPD2(40h), CPD3(50h), CPD4(50h), CD1(30h), CD2(100h). <p>A.1.3 Interviuri individuale și de grup cu stakeholders – consilieri de probațiune, reprezentanți ai serviciilor de probațiune, manageri, reprezentanți ai instanțelor, minori aflați în probațiune, parteneri ai serviciilor de probațiune. Interviurile vor viza performanța comunicativă, socială și etică a serviciului de probațiune și internalizarea valorilor constitutive ale practicilor restaurative de către practicieni:</p> <ul style="list-style-type: none"> -DP (10h) CPD2 (20h) și CD2 (20h), SOBD1 (100h); SOBD2 (100h); SOBD3 (100h) (transcrieri interviuri, codare deschisă, introducere in BD). <p>A.1.4 Elaborarea auditului social, al comunicării și de etică. În această etapă se va urmări analiza particularităților constituirii relațiilor de încredere între consilierul de probațiune și infractorul minor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (60h), CPD1 (100h), CPD2 (100h), CPD3 (120h), CPD4 (120h), CD2 (50h). <p>A.1.5 Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute. Tehnicile de interpretare calitativă a datelor au la bază metoda Grounded Theory:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP(50h), CPD1 (80h), CPD2 (50h), CD2 (50h). <p>A.1.6 Diseminare prin elaborare și publicare de articole în jurnale și volume colective, volume individuale, precum și participarea la conferințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP(100h), CPD1 (80h), CPD2(80h), CPD3(100h), CPD4(100h), CD1(40h), CD2(80h), SOBD1 (60h); SOBD2 (60h); SOBD3 (60h).
Milestones: A.1.1 – lunile 1- 6; Review de literatură: luna 6; A.1.2 – lunile 1- 6;	

Finalizarea instrumentelor: luna 6; A.1.3 – lunile 4 - 12; Finalizarea interviurilor: luna 12; A.1.4 – lunile 6 - 16; Finalizarea colectării datelor și codarea: luna 16; A.1.5 – lunile 6 - 18; Finalizarea studiului: luna 18; A.1.6 – lunile 2 - 24; Publicarea și participarea la conferințe pe întreaga durată a proiectului.	
A2. Activități care duc la îndeplinirea O2: Elaborarea unei teorii privind contextele și procesele de construcție socială a autonomiei și responsabilității în cazul minorilor delincvenți.	
Livrabile	Subactivități și resurse umane
- Review de literatură; - Instrumente; - Finalizarea interviurilor; - Codarea datelor în GT; - 4 articole publicate în jurnale indexate BDI recunoscute în domeniul științelor sociale sau articole în volume colective; - participarea la cel puțin 3 conferințe naționale/internaționale.	A.2.1 Analiza teoretică a literaturii de specialitate la paradigma construcționistă și aplicarea ei în construcția valorilor etice: DP (50h), CPD1 (80h), CPD2 (60h), CPD3(60h), CPD4(60h), CD1(40h), CD2 (50h). A.2.2 Reconstrucția instrumentelor metodologice și reaplicarea acestora până la saturarea eșantionului și obținerea tuturor datelor relevante: - DP(30h), CPD2(50h), CPD3(60h), CPD4(60h), CD2(70h). A.2.3 Interviuri individuale și de grup, realizate atât cu consilieri de probațiune, cât și cu minori aflați în probațiune, cu referire la identificarea semnificației autonomiei și responsabilității: -DP (40h), CPD2(60h), CD2 (50h), SOBD1 (100h); SOBD2 (100h); SOBD3 (100h) (inclusiv transcriere și introducere în BD). A.2.4 Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute. Tehnicile de interpretare calitativă a datelor au la bază metodologia Grounded Theory și ancheta apreciativă. - DP (80h), CPD1 (100h), CPD2 (80h), CD2(50h). A.2.5 Diseminare prin elaborarea și publicarea de articole în jurnale, volume și participarea la conferințe. -DP (100h), CPD1(100h), CPD2(100h), CPD3(140h), CPD4(140h), CD1 (100h), CD2 (100h).
Milestones: A.2.1 – lunile 1- 8; Review de literatură: luna 8; A.2.2 – lunile 6 - 10; Finalizarea instrumentelor: luna 10; A.2.3 – lunile 8 - 14; Finalizarea interviurilor: luna 14; A.2.4 – lunile 8 - 16; Finalizarea colectării datelor și codarea: luna 16; A.2.5 – lunile 2 - 24; Publicarea și participarea la conferințe pe întreaga durată a proiectului.	
A3. Activități care duc la îndeplinirea O3: Construcția și pilotarea unui model instituțional de implementare a justiției restaurative – prin probațiune – care să țină cont de particularitățile mecanismelor	

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

de construcție socială a autonomiei și responsabilității tinerilor delincvenți.	
Livrabile	Subactivități și resurse umane
<ul style="list-style-type: none"> - Review de literatură; - Model teoretic (studiu); - Raport de analiză statistică a chestionarului; - 4 articole publicate în jurnale indexate BDI recunoscute în domeniul studiilor culturale sau articole în volume colective la edituri recunoscute; - participarea la cel puțin 3 conferințe internaționale; - publicarea unui volum la o editură recunoscută. 	<p>A.3.1 Analiza teoretică a literaturii de specialitate referitoare la sisteme de probațiune funcționale în alte state:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (40h), CPD1(40h), CPD2(40h),CPD3(80h), CPD4(80h), CD1(40h), CD2 (40h). <p>A.3.2 Construcția teoretică a modelului prin inducții succesive, ce vizează extrapolarea datelor obținute în A1 și A2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (40h), CPD1(40h), CPD2(40h), CPD3(50h), CPD4(50h), CD2 (40h). <p>A.3.3 Chestionare de validare a modelului cu diverși stakeholders:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP (40h), CPD1(40h), CPD2(40h), CPD3(40h), CPD4(40h), CD2 (40h); SOBD1 (220h); SOBD2 (220h); SOBD3 (220h) (inclusiv transcriere și introducere în BD). <p>A 3.4 Diseminare prin elaborare și publicare de articole în jurnale și volume individuale și colective și participare la conferințe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - DP(80h), CPD1(100h), CPD2(80h), CPD3(120h), CPD4(120h), CD1(100h), CD2(80h); SOBD1 (100h); SOBD2 (100h); SOBD3 (100h).
<p>Milestones: A.3.1 – lunile 1- 8; Review de literatură: luna 8; A.3.2 – lunile 10- 16; Construcția teoretică a modelului: luna 16; A.3.3 – lunile 16- 18; Finalizarea chestionarelor: luna 17; Finalizarea raportului statistic: luna 18; A.3.4 – lunile 2 - 24; Publicarea și participarea la conferințe pe întreaga durată a proiectului.</p>	

Riscuri de credibilitate. Ca în orice cercetare calitativă care vizează particularitățile construcției sociale a unor valori etice, rezultatele vor fi valabile în comunitatea investigată, cu potențial de extrapolare.

Posibile biasuri. De recrutare - să nu fie inclusă în eșantion o diversitate suficientă de participanți -; de culegere a datelor; senzitivitate scăzută la particularitățile comunității din care provin minorii care au săvârșit fapte penale; de interpretare - viziunea cercetătorului ar putea amprenta datele. Pentru evitarea acestor biasuri, se va realiza o triangulare a cercetătorului, a zonelor de interes, a metodelor de investigare. Se va avea în vedere metoda consensului interpretativ. Pot apărea *riscuri legate de modificarea cadrului legislativ*, inclusiv a politicii penale. Metodologia este construită astfel încât cercetarea să fie cât mai puțin dependentă de cadrul legislativ în vigoare.

C5. Resurse și buget. Vor fi prezentate deopotrivă resursele existente, relevante pentru desfășurarea proiectului, precum și cele necesare și care vor fi achiziționate în cadrul proiectului. Se vor adresa în special următoarele aspecte: (1) estimarea timpului alocat proiectului de către fiecare membru al echipei de proiect, în unități luni/membru, în acord cu planul de lucru prezentat în C4; (2) argumentarea adecvării echipei proiectului și a infrastructurii de cercetare disponibile pentru îndeplinirea obiectivelor proiectului în timpul alocat; (3) argumentarea necesității achiziționării unor noi echipamente de mare valoare (peste 60.000 lei, preț ce include și TVA), prin raportarea la obiectivele proiectului:

<i>Echipa Proiect</i>	
<i>Nume și Rol</i>	<i>Competențe și Funcții</i>
<i>Director de proiect (DP)</i>	<i>Competențe:</i> A se vedea Secțiunea B. <i>Funcții:</i> supervizarea construcției instrumentelor de lucru și adecvarea acestora la metodologia propusă, a comunicării în echipă, a activității de colectare a datelor și a celei de analiză a datelor; asigurarea caracterului etic al întregii cercetări; participare la analiza datelor; implicare în diseminarea rezultatelor. Ore/activități: A.0.1-25H; A.0.2- 25H; A.0.3- 50H; A.1.1- 50H; A.1.2- 50H; A.1.3- 10h; A.1.4- 60h; A.1.5- 100h; A.1.6- 100h; A.2.1- 50H; A.2.2- 30h; A.2.3- 40h; A.2.4- 80h; A.2.5- 100h; A.3.1- 40h; A.3.2- 40h; A.3.3- 40h; A 3.4- 80h.
Cercetător postdoctoral1 (CPD1)	<i>Competențe:</i> avansate în analiza performanțelor economice ale organizației, în teoria deciziei în situații de risc și în analiza responsabilității sociale a organizației. <i>Funcții:</i> contribuție la construcția metodologiei și măsurarea performanței sociale, etice și a comunicării organizațiilor; participare la analiza datelor și la redactarea raportului de cercetare. Ore/activități: A.0.1- 10h; A.0.2- 30H; A.0.3- 50H; A.1.1- 60H; A.1.2- 50H; A.1.3- 0h; A.1.4- 100h; A.1.5- 80h; A.1.6- 80h; A.2.1- 80H; A.2.2- 0h; A.2.3- 0h; A.2.4- 100h; A.2.5- 100h; A.3.1- 40h; A.3.2- 40h; A.3.3- 40h; A 3.4- 100h.
Cercetător postdoctoral 2 (CPD2)	<i>Competențe:</i> expertiză în etica aplicată. <i>Funcții:</i> CPD2 se va implica în construcția metodologică, în culegerea și interpretarea datelor. Ore/activități: A.0.1- 10h; A.0.2- 0H; A.0.3- 50H; A.1.1- 60H; A.1.2- 40H; A.1.3- 20h; A.1.4- 100h; A.1.5- 50h; A.1.6- 80h; A.2.1- 60H; A.2.2- 50h; A.2.3- 60h; A.2.4- 80h; A.2.5- 100h; A.3.1- 40h; A.3.2- 40h; A.3.3- 40h; A 3.4- 80h.
Cercetător postdoctoral 3 (CPD3)	<i>Competențe:</i> Contribuția CPD3 vizează în principal analiza sistemului de probațiune din perspectivă juridică. <i>Funcții:</i> participarea la analiza literaturii de specialitate, mai ales din perspectivă juridică, la formularea eventualelor propuneri de lege ferenda etc. Ore/activități: A.0.1- 10h; A.0.2 - 0H; A.0.3- 50H; A.1.1- 80H;

• Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

	A.1.2- 50H; A.1.3- 0h; A.1.4- 120h; A.1.5- 0h; A.1.6- 100h; A.2.1- 60H; A.2.2- 60h; A.2.3- 0h; A.2.4- 0h; A.2.5- 140h; A.3.1- 80h; A.3.2- 50h; A.3.3- 40h; A 3.4- 120h.
Cercetător Postdoctoral 4 (CPD4)	<i>Competențe:</i> implicare în review de literatură, în culegerea datelor și diseminarea rezultatelor. <i>Funcții:</i> Contribuția CPD3 vizează în principal analiza sistemului de probațiune din perspectivă juridică; participarea la analiza literaturii de specialitate, mai ales din perspectivă juridică, la formularea eventualelor propuneri de lege ferenda etc. Ore/activități: A.0.1- 10h; A.0.2 - 0H; A.0.3- 50H; A.1.1- 80H; A.1.2- 50H; A.1.3- 0h; A.1.4- 120h; A.1.5 - 0h; A.1.6- 100h; A.2.1- 60H; A.2.2- 60h; A.2.3- 0h; A.2.4- 0h; A.2.5- 140h; A.3.1- 80h; A.3.2- 50h; A.3.3- 40h; A 3.4- 120h.
Cercetător doctoral 1 (CD1)	<i>Funcții:</i> expert în asistență socială, psihologie. CD1 va contribui la construcția metodologică și la interpretarea datelor. Va activa în primele 6 luni de proiect - an terminal in DOC. Ore/activități: A.0.1- 10h; A.0.2- 0H; A.0.3- 50H; A.1.1- 60H; A.1.2- 30H; A.1.3- 20h; A.1.4- 0h; A.1.5- 0h; A.1.6- 50h; A.2.1- 40H; A.2.2- 0h; A.2.3- 0h; A.2.4- 0h; A.2.5- 100h; A.3.1- 40h; A.3.2- 0h; A.3.3- 0h; A 3.4- 100h.
Cercetător doctoral 2 (CD2)	<i>Funcții:</i> CD2 se va implica în realizarea review-ului de literatură, în culegerea datelor și diseminarea rezultatelor. Ore/Activități: A.0.1- 10h; A.0.2- 10H; A.0.3- 60H; A.1.1- 60H; A.1.2- 100H; A.1.3- 20h; A.1.4- 50h; A.1.5- 50h; A.1.6- 80h; A.2.1- 50H; A.2.2- 70h; A.2.3- 50h; A.2.4- 50h; A.2.5- 100h; A.3.1- 40h; A.3.2- 40h; A.3.3- 40h; A 3.4- 80h.
Student operator Baze de date (SOBD1) (SOBD2) (SOBD3)	SOBD1, SOBD2, SOBD3 sunt selectați dintre studenții voluntari. <i>Funcții:</i> vor participa în calitate de operator bază de date la colectarea și centralizarea datelor necesare proiectului. Se vor implica în analiza statistică primară a datelor și diseminarea rezultatelor (numai alături de alți membri ai echipei), precum și în activități de secretariat a proiectului. A.0.1- 60h; A.0.2 - 60H; A.0.3 - 720H; A.1.1 - 0H; A.1.2 - 0H; A.1.3 - 300h; A.1.4 -0h; A.1.5 -0h; A.1.6 - 180h; A.2.1 - 0H; A.2.2- 0h; A.2.3 - 300h; A.2.4- 0h; A.2.5- 0h , A.3.1- 0h; A.3.2- 0h; A.3.3- 660h; A 3.4 - 300h.

Costuri de personal

	DP	CPD1	CPD2	CPD3	CPD4	CD1	CD2	SOB D1	SOB D2	SOBD3
Total ore:	960	960	960.00	960	960	480	960	960	960	960
Norma %	25	25	25	25	25	50	25	25	25	25
Norma full	3840	3840	3840	3840	3840	960	3840	3840	3840	3840
Plata full	8100	5100	5100	8100	5100	4200	4200	2100	2100	2100
Plata/ luna	2025	1275	1275	2025	1275	2100	1050	525	525	525
Plata Proiect	48600	30600	30600	48600	30600	12600	25200	12600	12600	12600
Plata/ ora	270	170	170	270	170	140	140	70	70	70
TOTAL										264600

Logistică

Produs	Bucată	Valoare	Total
Laptop+Windows	10	1800	18000
Office	10	1000	10000
Antivirus	10	150	1500
Nvivo 10	1	7650	7650
Reportofon	5	500	2500
Consumabile	1	6700	6700
imprimantă laser color	1	1500	1500
participări conferințe, workshopuri, traininguri	36	1000	36000
taxe publicare volume	1	5000	5000
taxe publicare articole	30	700	21000
site oficial	1	10000	10000
Proofreading	15	450	6750
			126600

Deplasare

Produs	Bucată	Valoare	Total
Cazare (zile)	200	200	40000
Diurnă	200	50	10000
Benzină 1/km	1000	7	7000
Bilete avion	30	1000	30000
			87000

Deviș antecalcul (lei, pe ani calendaristici):

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Capitol de buget (cheltuieli)	2015 (lei)	2016 (lei)	2017 (lei)	Total (lei)
Personal	96600	126000	42000	264600
Logistică	86375	35225	5000	126600
Deplasare	34000	34000	19000	87000
Indirecte	23910	35865	11955	71730
Total	240885	231090	77955	549930

Deviz antecalcul (euro, pentru întreg proiectul)

Capitol de buget (cheltuieli)	Total buget 2015-2017 (Euro)
Personal	60136.36364
Logistică	28772.72727
Deplasare	19772.72727
Indirecte	16302.27273
Total	124984.0909

Sugestii de eseuri și teme de studiu

- Realizați un eseu cu tema *Reflecții etice asupra propriilor mele proiecte de cercetare* (proiecte de cercetare, teze de doctorat, disertații de master, teze de licență).
- Realizați un eseu argumentativ pro sau contra importanței etice a obiectivității și neutralității axiologice în cercetare.
- Realizați un model de cerere pentru aviz etic a unei cercetări plecând de la cercetările pe care le-ați realizat (cercetare la comandă, grant de cercetare, teză de doctorat, disertație de master, licență etc.).
- Formulați trei întrebări prin care să sprijiniți un coleg care dorește să realizeze o cerere pentru aviz etic al unei propuneri de cercetare care abordează o temă ce implică studiul pe populații vulnerabile.
- Indicați trei idei din curs care v-ar determina să aprofundați la un nivel superior acele teme de discuție propuse în curs și argumentați de ce le-ați ales.

Bibliografie recomandată participanților la curs

1. Gregory, I. (2003). *Ethics in Research. Continuum Research Methods*. Londra, Regatul Unit al Marii Britanii: Continuum.
2. D'Angelo, J. (2012). *Ethics in Science: Ethical Misconduct in Scientific Research*. Boca Raton, SUA: CRC Press.
3. Miller, T., Birch, M., Mauthner, M., & Jessop, J. (2012). *Ethics in Qualitative Research*. Thousand Oaks, SUA: Sage Publications Ltd.
4. Macrina, F. L. (2014). *Scientific Integrity: Text and Cases in Responsible Conduct of Research*. (ed. a 4-a). Washington, DC, SUA: ASM Press.
5. Astărăstoae, V, Loue, S, & Ioan B. G. (2009). *Etica cercetării pe subiecți umani*. Iași, România: Editura Universității Gr. T. Popa.
6. Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (1994). *Principles of Biomedical Ethics* (4th ed.). New York, SUA: Oxford University Press.

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Documente multimedia recomandate

1. <https://www.youtube.com/watch?v=zJ8Vfx4721M> – pentru clarificarea aspectelor etice legate de scrierea propunerii de cercetare, întrucât conține explicarea aspectelor etice relevante

The Research Proposal
Massey University • 318K views • 8 years ago

Postgraduate students embarking on a research project are usually required to submit a Research Proposal before they can start.

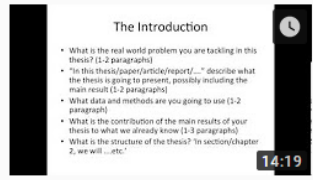
2. <https://www.youtube.com/watch?v=eAOn6Ss3M7I> - pentru clarificarea aspectelor etice legate de structura unei teze de doctorat

The Elements of the Doctoral Dissertation Process
Northcentral University • 5.4K views • 5 years ago

With about 75% of Northcentral University students enrolled in a doctoral program at Northcentral University, the dissertation ...

3. https://www.youtube.com/watch?v=lzHFP_pEonU – pentru clarificarea aspectelor etice legate de structura unei teze de disertație

Elements and Structure of a Master Thesis
Hein Roelfsema • 25K views • 5 years ago

This tutorial discusses the structure of the masterthesis.

4. <https://www.youtube.com/watch?v=S4WaifPcsIO> – pentru clarificarea aspectelor legate de particularitățile etice ale propunerii de cercetare

Ethical issues in research
Dr_Amy_KSU • 13K views • 2 years ago

CC

Index de termeni în domeniul eticii proiectului de cercetare

1. **Aviz (acord) etic** - este parte integrantă a procesului de cercetare, al cărui scop este de a proteja atât cercetătorii, cât și participanții, care ar trebui să aibă suficiente detalii pentru a lua decizii informate și autonome (Nursing Times, 2011), necesar pentru orice cercetare care implică participanți umani, pentru a se asigura respectarea demnității, drepturilor, siguranței și bunăstării acestora; cerință obligatorie în statele semnatare ale Convenției de la Oviedo, care se obține de la o comisie de etică a cercetării (*research ethics committee* sau *institutional review board*) înainte de începerea proiectului de cercetare, neputând fi acordată retroactiv, iar datele culese anterior obținerii avizului fiind inutilizabile din punct de vedere etic (Imperial College Research Ethics Committee, n.d.). În România, deși este semnatară a Convenției de la Oviedo, avizul etic este obligatoriu în cercetările biomedicale și psihologice, fiind (în mod nejustificat, din punctul nostru de vedere) amânată implementarea sa în domeniul cercetărilor sociale și economice.
2. **Analiză calitativă a datelor** - se bazează pe informații non-numerice, culese prin mijloace cum ar fi transcrieri de interviuri, note, înregistrări video și audio, imagini și documente text și poate fi împărțită în cinci categorii: a) analiza conținutului (procesul de clasificare a datelor verbale sau comportamentale pentru a clasifica, rezuma și tabula datele); b) analiza narativă (reformularea poveștilor prezentate de respondenți, luând în considerare contextul fiecărui caz și presupunând revizuirea datelor calitative primare de către cercetător); c) analiza discursului (metodă de analiză a vorbirii în natură și a tuturor tipurilor de text scris); d) analiza cadru (compusă din mai multe etape: familiarizarea, identificarea unui cadru tematic, codarea, cartografierea și interpretarea; e) Grounded Theory (începe cu analiza unui singur caz, pentru a formula o teorie, după care sunt examinate cazuri suplimentare, pentru a vedea dacă acestea contribuie la teorie) (Research Methodology, n.d.a; Creswell, 2007).
3. **Analiză cantitativă a datelor** – presupune utilizarea metodelor statistice de analiză și transformarea numerelor brute în date semnificative prin aplicarea gândirii raționale și critice, în asociere cu găsirea de dovezi care să sprijine sau să respingă ipotezele formulate în fazele anterioare ale procesului de cercetare, iar concluzia specifică a datelor primare trebuie să fie analizată critic și interpretată în mod obiectiv, prin compararea acestora cu alte constatări din cadrul aceleiași cercetări, sens în care pot fi folosite un set de programe analitice pentru a ajuta la analiza datelor cantitative (Research Methodology, n.d.b).
4. **Article influence score** (scorul de influență al articolului) - determină influența medie a articolelor dintr-un jurnal în primii cinci ani de la publicare și se

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

calculează prin înmulțirea scorului Eigenfactor cu 0,01 și împărțind numărul articolelor în jurnal, normalizat ca o fracțiune din toate articolele din toate publicațiile; ceastă măsură este aproximativ similară cu factorul de impact al jurnalului de 5 ani, în măsura în care este un raport al influenței citării unui jurnal în raport cu dimensiunea contribuției articolului în jurnal pe o perioadă de cinci ani (Clarivate Analytics, 2013).

5. **BDI (baze de date internaționale)** – instituții care compilează, arhivează și indexează date cu privire la jurnale științifice și autori, fie incluzând articolul integral, fie doar abstractul, cuvintele cheie și titlul acestuia, în vederea ușurării receptării acestora de către publicul științific, prin compilarea a cât mai multe resurse bibliografice din cât mai multe publicații, domenii sau instituții de cercetare, între cele mai cunoscute fiind: Web of Science, Scopus, ProQuest, EPSCO, CEEOL, Google Scholar; BDI diferă în funcție de rigurozitatea selecției jurnalelor indexate, iar BDI care aplică cele mai stricte criterii de selecție sunt considerate a fi Web of Science și Scopus, în timp ce, spre exemplu, Google Scholar își propune să indexeze cât mai multe dintre jurnalele și cărțile științifice existente în lume.
6. **Cercetare la comandă** - este o cercetare personalizată, care este adaptată și optimizată pentru nevoile specifice ale unei anumite instituții (client), în domenii în care uneori informațiile de care clientul are nevoie nu sunt disponibile într-un articol diseminat într-o publicație cu caracter științific (Global Information Inc., n.d.); cercetările la comandă pot fi cercetări legitime, care îndeplinesc toate criteriile epistemologice și metodologice (spre exemplu, cele comandate de instituții credibile, cum ar fi guverne sau instituții internaționale – Comisia Europeană, Banca Mondială etc. și care sunt efectuate de cercetători reputați) sau cercetări care, deși în anumite situații folosesc metode de cercetare aparent științifice, pot conține rezultate falsificate sau incomplete, care nu au aplicabilitate generală (ci doar care interesează clientul), iar rezultatele lor nu sunt interpretate de o manieră obiectivă științifică (ci în vederea satisfacerii necesităților clientului); firmele care scriu lucrări științifice la comandă (spre exemplu, lucrări de doctorat), pe lângă falsificarea calității de autor (ghost writing), își justifică activitatea în sensul realizării de cercetări la comandă, transferând beneficiarilor întreaga responsabilitate a utilizării datelor conținute în lucrările respective.
7. **Control colegial (peer review)** - procesul de citire, verificare și acordare a opiniei avizate de către un om de știință sau un expert, cu privire la o lucrare științifică care a fost scrisă de un alt om de știință sau expert care lucrează în același domeniu, precum și lucrarea sau formularul care conține această opinie colegială (Cambridge Dictionary, n.d.).
8. **Eșantionare (sampling)** - actul, procesul sau tehnica de selectare a unei părți reprezentative a unei populații, în scopul determinării parametrilor sau

caracteristicilor întregii populații (Merriam-Webster, 2018b), în funcție de obiectul și scopul cercetării efectuate.

9. **Factor Hirsch (h-index)** - indexul h este un indicator al productivității științifice și recunoașterii unui autor prin citările obținute și se bazează pe o listă de publicații clasificate în ordine descrescătoare, în funcție de numărul de citări ale autorului respective; valoarea lui h este egală cu numărul de lucrări (N) din listă, care au N sau mai multe citări (Clarivate Analytics, 2014b, 2017).
10. **Ghost writer (scriitor fantomă)** – persoana care scrie (un discurs, o carte etc.) pentru altul și în numele altei persoane, care este autorul presupus sau creditat ca fiind autorul (Merriam-Webster, 2018a); în România, după introducerea verificării prin softuri gen Turnitin sau Plagiat Detector a conținuturilor neoriginale din lucrările științifice, a început să se prolifereze fenomenul de ghost writing, prin apariția se site-uri care oferă servicii de redactare la comandă a lucrărilor cu caracter științific.
11. **Open access** – situația în care publicațiile sunt disponibile online gratuit tuturor, fără costuri și cu restricții limitate în ceea ce privește re folosirea, fiind de două tipuri: 1. Gold Open Access – situație în care o lucrare științifică este în mod liber și permanent accesibilă pentru toți cei interesați imediat după publicare; drepturile de copyright pentru articol aparțin autorului; articolele pot fi publicate fie în reviste cu open access complet (unde tot conținutul este publicat open access), fie în reviste hibride (jurnale bazate pe abonament, care oferă o opțiune open access, pe care autorii o pot alege dacă doresc); 2. Green Open Access - este practica plasării unei versiuni a manuscrisului unui autor într-o bază de date online, făcându-l liber accesibil tuturor; spre deosebire de Gold Open Access, drepturile de autor pentru aceste articole aparțin editorului sau instituției unde este afiliat autorul și există unele restricții cu privire la modul în care lucrarea poate fi re folosită (spre exemplu, care versiune de articol poate fi utilizată și când poate fi articolul accesat în mod liber în baza de date - numit și termen de embargo (Springer, n.d.)).
12. **Panel de evaluatori** - grup compus din 3 sau mai mulți experți, alcătuit de autoritatea contractantă sau finanțator după criteriul domeniilor de specialitate ale experților evaluatori, care trebuie să coincidă cu specificul declarat al proiectului, în vederea evaluării uneia sau mai multor propuneri de proiecte (Pisoschi & Dobrescu, n.d.: 21);
13. **Predatory journal** - este o revistă care aparent îndeplinește standardele academic, care de obicei taxează autorii pentru publicare, dar care procedează la publicarea articolelor fără a avea la bază un process de peer review real sau de calitate (Quora, 2017).
14. **Transfer tehnologic** - ansamblul de activități desfășurate cu sau fără bază contractuală, pentru a disemina informații, a acorda consultanță, a transmite cunoștințe, a achiziționa utilaje și echipamente specifice, în scopul introducerii

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

în circuitul economic a rezultatelor cercetării, transformate în produse comerciale și servicii (Pisoschi & Dobrescu, n.d.: 18);

15. **Web of science** – este considerată de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU) cea mai importantă bază de date, fiind deținută și administrată de-a lungul timpului de ISI, Thomson Reuters și, în prezent, de Clarivate Analytics, conform cărora această bază de date indexează articole din peste 11.000 de publicații științifice, în peste 250 de domenii ale științei, împărțite în trei categorii: științe, științe sociale și arte și umanioare (Clarivate Analytics, 2014b, 2017).

Bibliografie:

- Adam, S. (2009). Profesia de cadru didactic între reprezentare socială și vocație individuală, *Revista de Cercetare în Științe ale Educației*, noiembrie 2009.
Disponibil la:
http://www.rcsedu.info/index.php?option=com_content&view=article&id=17:profesia-de-cadru-didactic-intre-reprezentare-social-i-vocaie-individual&catid=10:sociologia-educaiei
- Apel, K. O. (1999). *The Response of Discourse Ethics to the Moral Challenge of the Human Situation as Such and Especially Today*. În *Mercier Lectures* (pp.77-90). Louvain-la-Neuve, Franța.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. K. (1997). Writing narrative literature reviews. *Review of General Psychology*, 1(3), 311-320. doi:
<https://doi.org/10.1037//1089-2680.1.3.311>
- Bem, D. J. (2003). Writing the empirical journal article. În J. M. Darley, M. P. Yanna & H. L. Roediger III (Eds.), *The Compleat Academic: A Practical Guide for the Beginning Social Scientist*. (2nd ed.). Washington DC, SUA: American Psychological Association.
- Bradu, O. & Sandu, A. (2009). Perspective epistemice și axiologice în supervizarea apreciativă. *Revista de cercetare și intervenție socială*, 24, 95-102.
- Bushe, G. R. (2011). Appreciative inquiry: Theory and critique. În D. Boje, B. Burnes & J. Hassard (Eds.), *The Routledge Companion To Organizational Change* (pp. 87-103). Oxford, Regatul Unit al Marii Britanii: Routledge.
- Cambridge University. (n.d.). Meaning of “peer review” in the English Dictionary. În *Cambridge Advanced Learner's Dictionary and Thesaurus*. Cambridge, Regatul Unit al Marii Britanii: Cambridge University Press.
Disponibil la: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/peer-review>
- Campbell, D., Kinsella, K., & Coldicott, T. (1994). *Systemic Work with Organizations. A New Model for Managers and Change Agents*. London, Regatul Unit al Marii Britanii: Karnak Books.
- Chapin, P. G. (2004). *Research Projects and Research Proposals. A Guide for Scientists Seeking Funding*. New York, SUA: Cambridge University Press.

- Clarivate Analytics (2017). Web of Science subject areas. InCites Journal Citation Reports Help. Disponibil la: <http://ipscience-help.thomsonreuters.com/incitesLiveJCR/4175-TRS.html>
- Clarivate Analytics. (2013). H-index. InCites Journal Citation Reports Help. Disponibil la: <http://ipscience-help.thomsonreuters.com/incitesLiveJCR/4271-TRS.html>
- Clarivate Analytics. (2014a). Article influence score. InCites Journal Citation Reports Help. Disponibil la: <http://ipscience-help.thomsonreuters.com/incitesLiveJCR/glossaryAZgroup/g4/7790-TRS.html>
- Clarivate Analytics. (2014b). Web of Science document. InCites Journal Citation Reports Help. Disponibil la: <http://ipscience-help.thomsonreuters.com/incitesLiveJCR/4375-TRS.html>
- Cochrane, J. H. (2005). *Writing Tips for Ph. D. Students*. Chicago, SUA: Graduate School of Business University of Chicago. Disponibil la: <http://gsbwww.uchicago.edu/fac/john./cochrane/research/papers>
- Cohen, B. C. (n.d.). Nazi Medical Experimentation: The Ethics Of Using Medical Data From Nazi Experiments. Jewish Virtual Library. Disponibil la: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-ethics-of-using-medical-data-from-nazi-experiments>
- Cojocaru, S. (2007). Supervizarea de grup apreciativă. În A. Munteanu (Coord.), *Supervizarea. Aspecte practice și tendințe actuale* (pp. 211-224). Iași, România: Polirom.
- Cojocaru, D., Sandu, A. (2011). (Bio)ethical and social reconstructions in transmodernity, *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 10(30), 258-276.
- Cooperrider, D. L., & Withney, D. (2000). A positive revolution in change: Appreciative inquiry. În D. L. Cooperrider, P. F. Sorensen Peter, D. Whitney & T. F. Yaeger, *Apreciative Inquiry: Rethinking Human Organization Toward a Positive Theory of Change*. Champaign, SUA: Stipes Pub Llc.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing Grounded Theory. (ed. a 3-a). Londra, Regatul Unit al Marii Britanii: Sage Publications Inc.
- Corodeanu – Agheorgiesei, D.T. (2013). *Etică în administrație publică*, București, România: Tritonic.
- Cozma, C., & Măgureanu, L. (2008). Valori etice fundamentale, între constanță și metamorfoză. În M. Pivniceru & C. Luca (Eds.), *Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane*. București, România: Hamangiu.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. (ed. a 2-a). Thousand Oaks, SUA: Sage Publications Inc.
- Daly, K. (2000). Revisiting the Relationship between Retributive and Restorative Justice. În H. Strang & J. Braithwaite, *Restorative Justice: From Philosophy to Practice* (pp- 33-54). Aldershot, Regatul Unit al Marii Britanii: Dartmouth.

- Durnescu, I. (2008). O istorie a probațiunii în România. În V. Schiaucu & R. Canton, R. (Coord.). *Manual de probațiune*. București, România: Euro Standard.
- Durnescu, I. (2010). Serviciile de probațiune din România. În D. Buzducea (Coord.). *Asistența socială a grupurilor de risc*. Iași, România: Polirom.
- Emery, M., Radke, B., Hanson, M., & Newman, D. (2004). *Overview of the Appreciative Inquiry Approach. Adapting the Strategy Multicultural Contexts. Using the Process at Fond Dulac Tribal and Community College*. Disponibil la: http://srdc.msstate.edu/trainings/presentations_archive/2004/2004_rcci_emery.doc
- Epstein, L., & King, G. (2002). The rules of inference. *The University of Chicago Law Review*, 69(1). doi: <https://doi.org/10.2307/1600349>
- Ferrell, O. C., Fraedrich, J., & Ferrell, L. (2005). *Business Ethics. Ethical Decision Making and Cases*. (ed. a 6-a). Houghton, Regatul Unit al Marii Britanii: Mifflin Company.
- Foucault, M. (1995). *A supraveghea și a pedepsi*. București, România: Editura Humanitas.
- Frunză, A. (2016). *Către o nouă expertiză etică - deconstruind valorile etice*. Iași, România: Lumen.
- Frunză, S. (2011). Does communication construct reality? A new perspective on the crisis of religion and the dialectic of the sacred. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 35, 180-193.
- Gergen, K. J. (2001). Construction in Contention: Toward Consequential Resolutions. *Theory and Psychology*, 11(3), 419-432. doi: <https://doi.org/10.1177/0959354301113007>
- Gergen, K. J. (2005). *Social Construction in Context*. Thousand Oaks, SUA: Sage Publishing Inc.
- Global Information Inc. (n.d.). Custom Research. Disponibil la: https://www.giuresearch.com/guide/custom_research.shtml
- Goulding, C. (1999). Grounded Theory: Some reflections on paradigm, procedures and misconceptions. În Wolverhampton Business School, Management Research Centre, *Working Paper Series* (pp. 1-26). Wolverhampton, Regatul Unit al Marii Britanii: University of Wolverhampton.
- Groza, D. (2006). *Drepturile victimei. Recuperarea din uitare*. Iași, Romania: Lumen.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action*. (vol. 1). *Reason and the Rationalization of Society*. Boston, SUA: Beacon Press.
- Habermas, J. (2000). *Conștiință morală și acțiune comunicativă*. București, România: ALL.
- Imperial College Research Ethics Committee. (n.d.). Why you must apply for ethical approval. Londra, Regatul Unit al Marii Britanii: Imperial College. Disponibil la: <http://www.imperial.ac.uk/research-ethics-committee/what-is-ethics-/why-you-must-apply-for-ethical-approval/>

- International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). (n.d.). Clinical trials registration. Disponibil la <http://www.icmje.org/about-icmje/faqs/clinical-trials-registration/>
- Ioan, B., & Stângă, O. (2009). Respectul pentru persoană. În V. Astărăstoaie, S. Loue & B. Ioan (Eds.), *Etica cercetării pe subiecți umani*. Iași, România: Editura „Gr. T. Popa”, U.M.F. Iași.
- Johnson, G., & Van Ness, D. (2006). The Meaning of Restorative Justice. În G. Johnson & D. Van Ness (Eds.), *The Handbook on Restorative Justice*. Cullompton, Regatul Unit al Marii Britanii: Willan Publishing.
- Journal of Young Investigators (2005). *Writing Scientific Manuscripts a guide for undergraduates*. Journal of Young Investigators. Retrived from: <http://www.jyi.org/>
- Larkins, J. (2004). *Using Appreciative Inquiry in Parent Teen Mediation in Restorative Justice*. Disponibil la: <http://judylarkins.com/news/using-appreciative-inquiry-parentteen-mediation>
- Levinas, E. (1985). *Ethics and Infinity: Conversations with Philippe Nemo*. Pittsburgh, SUA: Duquesne University Press.
- Levinas, E. (1986). The Trace of the Other. În M. C. Taylor (Ed.), *Deconstruction in Context* (pp. 345-359). Chicago, SUA: University of Chicago Press.
- Levinas, E. (1999). *Totalitate și infinit. Eseu despre exterioritate*. Iași, România: Polirom.
- Levinas, E. (2001). Ethics as First Philosophy (pp. 75-87). În S. Hand (Ed.), *The Levinas Reader* (pp. 75-87). Malden, SUA: Blackwell Publishing Company.
- Levinas, E. (2006). *Astfel decât a fi sau dincolo de esență*. București, România: Humanitas.
- Levy, Y., & Elis, J. T. (2006). A systems approach to conduct an effective literature review. *Support of Information Systemy Research Informing Science Journal*, 9, 181-212. doi: <https://doi.org/10.28945/479>
- Liebling, A., Elliot, C., & Arnold, H. (2001). Transforming the prison: Romantic optimism or appreciative realism. *Criminology and Criminal Justice*, 1(2), 161-180. doi: <https://doi.org/10.1177/1466802501001002002>
- Lusting, P., & Ringland, G. (2010). The role of appreciative inquiry in meeting the challenges of the next decade. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 30, 77-85.
- Marriam-Webster (2018a). Definition of Ghostwrite. Disponibil la: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ghostwrite>
- Marriam-Webster (2018b). Definition of Sampling. Disponibil la: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/sampling>
- Maxim, S. T. (2001). Responsabilitatea morală ca virtute și principiu etic fundamental. *Analele Universității „Ștefan cel Mare” Suceava*, 57- 60.
- Menzel, D. C. (2007). *Ethics Management for Public Administrators: Building Organizations of Integrity*. New York, SUA: M. E. Sharpe.
- Mervis, J. (2017). Research is an afterthought in first Trump budget. *Science*. (2017, Martie 20). Disponibil la:

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

- <http://www.sciencemag.org/news/2017/03/research-afterthought-first-trump-budget>
- Nursing Times. (2011). Why do I have to apply for ethical approval before I can begin my research? Disponibil la:
<https://www.nursingtimes.net/news/news-topics/ethics-and-law-in-nursing/q-why-do-i-have-to-apply-for-ethical-approval-before-i-can-begin-my-research/5033233.article>
- O'Neill, O. (2006). Etica lui Kant. În P. Singer (Ed.). *Tratat de etică* (pp. 205-215). Iași, România: Polirom.
- Pisoschi, A., & Dobrescu, E. M. (n.d.). Definiții privind cercetarea, dezvoltarea, inovarea. Disponibil la: [www.strategie-cdi.ro/spice/admin/UserFiles/File/Definitii%2520specifice%](http://www.strategie-cdi.ro/spice/admin/UserFiles/File/Definitii%2520specifice%20)
- Ponea, S. (2010). Appreciative management - A management based on excellence/Managementul apreciativ – un management bazat pe excelență. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 3, 37-49.
- Ponea, S., & Sandu, A. (2011). New approaches in personal development field. Appreciative socialization group. *Postmodern Openings*, 5, 147-157.
- Quora. (2017). What is a predatory journal? Disponibil la:
<https://www.quora.com/What-is-a-predatory-journal>
- Randolph, J. (2009). Guide to writing the dissertation literature review. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 14(13).
- Ray, P. H. (2011). The rise of integral culture. *Noetic Sciences Review*, 10(28), 129-135.
- Reamer, F. G. (2001). *The Social Work Ethics Audit: A Risk Management Tool*. Washington, DC, SUA: NASW Press.
- Reamer, F. G. (2007). Conducting an Ethics Audit. *Social Work Today*, 7(1). Disponibil la:
<http://www.socialworktoday.com/archive/EoEJanFeb07.shtml>
- Research Methodology. (n.d.a). Qualitative Data Analysis. Disponibil la:
<https://research-methodology.net/research-methods/data-analysis/qualitative-data-analysis/>
- Research Methodology. (n.d.b). Quantitative Data Analysis. Disponibil la:
<https://research-methodology.net/research-methods/data-analysis/quantitative-data-analysis/>
- Resnik, D. B. (2015). What is Ethics in research and why is It Important?. National Institute of Environmental Health Sciences. Disponibil la:
<https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm>
- Sandu, A. (2009). *Dimensiuni etice ale comunicării în postmodernitate*. Iași, Romania: Editura Lumen.
- Sandu, A. (2016). *Social Construction of Reality as Communicative Action*. Cambridge, Regatul Unit al Marii Britanii: Cambridge Scholars Publishing.
- Sandu, A. (2010). Freedom as a hermeneutical pretext. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 2(3), 5-24.

- Sandu, A. (2011). *Perspective semiologice asupra transmodernității*. (ed. a 2-a). Iași, România: Lumen.
- Sandu, A. (2012a). *Etică și deontologie profesională*. Iași, România: Lumen.
- Sandu, A. (2012b). *Social Constructionist Epistemology. A transmodern overview*. Saarbrücken, Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, GmbH & Co. KG.
- Sandu, A. (2012c). *Appreciative Ethics. A Constructionist Version of Ethics*. Saarbrücken, Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG.
- Sandu, A. (2013a). *Asistența socială aplicată. Tehnici de cercetare și modele de intervenție*. Iași, România: Lumen.
- Sandu, A. (2013b). *Social Work Practice: Research Techniques and Intervention Models. From Problem Solving to Appreciative Inquiry*. Saarbrücken, Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG.
- Sandu, A. (2014). *Etică profesională și transparență în administrația publică*. București, România: Didactică și Pedagogică.
- Sandu, A., & Damian, S. (2010). Restorative justice. A new (appreciative) paradigm. *Jurnalul de Studii Juridice*, nr. special decembrie, 493-505.
- Sandu, A., & Damian, S. (2012). Applying appreciative inquiry principles in the restorative justice field. *Postmodern Openings*, 3(2), 37-52.
- Sandu, A., & Unguru, E. (2014). *Acțiune comunicativă, justiție deliberativă și restaurativă. Perspective socio-juridice asupra medierii și probațiunii*. București, Romania: Tritonic.
- Schooley, S. E., (2008). *Appreciative Democracy*. Ph.D. Dissertation. Blacksburg, SUA: Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Shamoo, A., & Resnik, D. (2015). *Responsible Conduct of Research*. (ed. a 3-a). New York, SUA: Oxford University Press.
- Springer. (n.d.). What is Open Access? Disponibil la: <https://www.springer.com/gp/authors-editors/authorandreviewertutorials/open-access/what-is-open-access/10286522>
- Stolker, M. (2005). Legal journals: In pursuit of a more scientific approach. *European Journal of Legal Education*, 2(2), 77-79. doi: <https://doi.org/10.1080/16841360600844796>
- The Committee of Publication Ethics (COPE). (2015). Attempt to suppress legitimate scientific results. Disponibil la <https://publicationethics.org/case/attempt-suppress-legitimate-scientific-results>
- The Committee of Publication Ethics (COPE). (2018a). Retrospective registration, outcome switching and ethical approval. Disponibil la <https://publicationethics.org/case/retrospective-registration-outcome-switching-and-ethical-approval>

- The Committee of Publication Ethics (COPE). (2018b). Licence for a published scale. Disponibil la <https://publicationethics.org/case/licence-published-scale>
- Toroipan, R., & Oancea, G. (2002). Justiția restaurativă. Metode de reinserție pentru tinerii delincvenți în România. *Jurnalul practicilor pozitive comunitare*, 3-4, 1-4.
- Trump's Budget Plan Cuts Funding For Arts, Humanities And Public Media. (2017, Martie 16). Disponibil la: <https://www.npr.org/2017/03/16/520401246/trumps-budget-plan-cuts-funding-for-arts-humanities-and-public-media?t=1532423598874>
- Vicol, M. C., & Astarastoe, V. (2009). Principiul beneficiului. În V. Astărăstoe, S. Loue & B. G. Ioan (Eds), *Etica cercetării pe subiecți umani*. Iași, România: Editura Gr. T. Popa, U.M.F. Iași.
- Vintan, L. (2006). Calitatea cercetării prin abordări scientometrice. *Euroeconomia*, XXI(53).
- Von Hirsh, A. (1976). *Doing Justice: The Choice of Punishment*. New-York, SUA: Hill and Wang.
- Wareham, A. (2016). Retrospective vs. prospective registration of clinical trials – what is the norm? Aspire Scientific. *The Publication Plan News for Medical Publication Professionals*. Disponibil la <https://thepublicationplan.com/2016/04/21/retrospective-vs-prospective-registration-of-clinical-trials-what-is-the-norm/>
- Wieland, J. (Ed.). (2003). *Standards and Audits for Ethics Management Systems: The European Perspective*. New York, SUA: Springer.
- Wiley, C. (1995). The ABC's of business ethics: Definitions, philosophies and implementation. *Industrial Management*, 37(1). Disponibil la: <https://www.questia.com/magazine/1P3-4699785/the-abc-s-of-business-ethics-definitions-philosophies>
- Wy, L. (2009). Knowledge in writing a good scientific paper. *Malaysian Journal of Psychiatry*, 18(2).

- Elemente etice implicate de propunerea de cercetare

Despre autor

Antonio SANDU

Antonio Sandu este profesor la Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava, România, profesor asociat la Universitatea din Oradea și Cercetător principal la Centrul de Cercetări Socio-Umane LUMEN, Iași, România. Principalele sale domenii de interes includ etica, bioetica, asistența socială și filosofia socială. Contribuțiile originale ale activităților științifice ale autorului pornesc de la construcția socială a realității și construcționismului social, așa cum se vede din perspectivă semiologică. El analizează construcția socială a realității dezvoltând propria versiune a construcționismului social care operează la intersecția dintre paradigma constructivistă și teoria acțiunii comunicative. El este autorul cărții: *Social Construction of Reality as Communicative Action* [Construcția socială a realității ca acțiune comunicativă], publicată la Editura Cambridge Scholar (2016), precum și a volumelor "*Social Work Practice: Techniques of Research and Models of Intervention: from Problem Solving to Appreciative Inquiry* [Practică socială de lucru: tehnici de cercetare și modele de intervenție: de la rezolvarea problemelor la anchete apreciative]", "*Appreciative Ethics: A Constructivist Version of Ethics* [Etica apreciativă : O versiune constructivistă a eticii]" și "*Social-constructionist Epistemology. A Transmodern Perspective* [Epistemologia social-constructivistă: O perspectivă transmodernă]", toate publicate de Lap Lambert între 2012 și 2013. A mai scris alte peste 20 de volume în limba română și engleză.